

Přítomnost

ROČNÍK XI

V PRAZE 14. LISTOPADU 1934

Za Kč 2.—

Kam letěl ten šíp?

F. PEROUTKA

Má naše republika cenu i pro naše Němce?

E. SOBOTA

Co čeká Evropu ze Sárska?

Dobročinný život Sira Zaharova ROBERT NEUMANN

Týden knihy a týden výtvarného umění

Falešné obrazy a jejich přátelé

Týden událostí — Konečně máme literární pravici

„Večer“ se pohybuje v diplomatických kruzích — Jsou jisté meze — Stát má rozhlas - ale neví k čemu. A ještě jiné věci — Kožené odborářství — S. M. Eisenstein contra Upton Sinclair
K otázce vybudování Letné — Nekryjte defraudanty — Slovensko zaplavené iredentistickými filmy — Jenom jsme pozapomněli — Socialisté a agrárníci — Je řada na Doumerguovi

Víte, jak je to jednoduché?

mluvit anglicky jako Angličan ... francouzsky jako Francouz?

Tomu se nenaučíte z učebnic. Živé slovo, mluvenou řeč osvojíte si metodou, která napodobuje přírodu — metodou, která vyučuje sluchem — metodou

L I N G U A P H O N E

Snadno: Ani si neuvědomíte, že se učíte. Doma, ve svém pohodlí nasloucháte vybraným hlasům, které k Vám promluví cizím jazykem - hlasům znamenitých pedagogů, profesorů světové pověsti. A Vy jim porozumíte! Důmyslně vypracovaný postup Vám umožní, abyste od první lekce nejen cizím větám rozuměli, ale je zároveň opakovali a navždy si zapamatovali. Jen naslouchati třeba! „Dřina“, nesnáze, pochybnosti jsou žákům Linguaphone neznámy.

Rychle: Právě tak, jak jste se kdysi učili mluvit svou mateřštinou, můžete se nyní učit cizím řečem metodou Linguaphone. Jenže mnohem rychleji - neboť Vaše paměť je již školená a Vaše mluvicí ústrojí plně vyvinuto. Za 60 až 100 hodin zábavného studia, tedy za 3 až 4 měsíce, můžete být u cíle!

Dokonale: Budete umět mluvit, číst a psát jazykem, který Vám už nebude cizí. A především: **mluvit!** Hovořit plynně, bez námahy, se všemi zvláštnostmi přízvuku, výslovnosti, intonace. Nemohli jste se ani naučit špatnému přízvuku; Vaše ústa maně napodobí hlásky tak, jak jste je slyšeli od svých učitelů - mistrů svého jazyka. Jen dlouholetý pobyt v cizině opatřil by Vám podobné znalosti, podobnou zběhlost a nenucenost v konverzaci.

**Sedmidenní
bezplatná zkouška
Vás přesvědčí!**

Vystřihněte! Odešlete!

LINGUAPHONE F. Pallausch
Praha II (551), Václavské náměstí, Palác Fénix

Zašlete mi ihned zdarma a bez závazku Vaši brožurku a bližší sdělení o bezplatném vyučování na zkoušku.

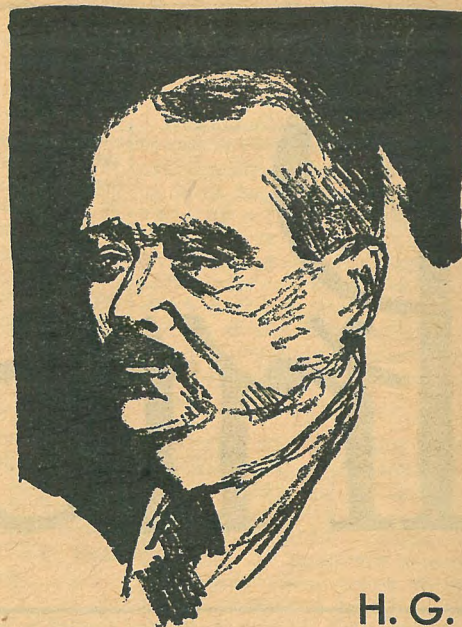
Zajímám se o jazyk

Jméno

Povolání

Přesná adresa

Datum

H. G.
WELLS

napsal vynálezci metody Linguaphone:
Vaše metoda umožnila, že člověk jen poněkud pozorný bez marného plýtvání silou a bez učitele se naučí rozuměti a správně mluvit francouzsky. Něco podobného dosud nebylo.

23 JAZYKŮ

je k Vaš dísposici, mezi nimi:

angličtina	čeština	holandština
francouzština	ruština	irština
němčina	polština	perština
italština	švédština	čínština
španělština	esperanto	hindostani

Pražským zájemcům dáme rádi bezplatnou lekci kteréhokoliv jazyka v našich předváděcích místnostech, denně od 9—12 a od 2—6 hodin.

Dříve než se rozhodnete pro některou učebnou metodu, přesvědčte se o výhodách fonetického systému. Vyučování Linguaphonem musíte **slyšeti**, chcete-li získati správnou představu o nesrovnatelné jednoduchosti této metody. Dáme Vám proto **bez jakéhokoliv závazku** úplný kurs se všemi pomůckami na sedmidenní bezplatnou zkoušku. Podrobnosti najdete v naší

24stránkové obrázkové brožurce, kterou Vám ihned **bezplatně** odešleme, jakmile si ji vyžádáte.

Zašlete nám ještě dnes vyplněný kupon!

L I N G U A P H O N E

PRAHA II (551)

Václavské náměstí, Palác Fénix
1. patro (vchod z pasáže). Tel. 352-97

Kam letěl ten šíp?

Ptali se přátelé, jestli si „Přítomnost“ už rozmyslela, co napíše k oné poslední aféře, kterou p. Stříbrný začal tím, že v parlamentě slavnostně slíbil přečíst nějaký kompromitující dopis, a kterou skončil tím, že stejně slavnostně jej nepřčetl. To si tedy „Přítomnost“ už dávno rozmyslela a dávno má na jazyku, co teď napíše. Napíše toto: zatracená práce. Vskutku, zatracená to práce, obhajovat demokracii, která, jak se zdá, nestojí o to, aby se sama obhájila, nebo která se neobhazuje proto, že by při tom musila vysadit některé lidi z lodi na břeh, a nemá k tomu chuť nebo odvalu. Obtížný to podnik zastávat se demokracie, která tak lhostejně nechá na sobě lpět podezření. Což pak, páni demokrati, nevidíte, že tu byl proveden opět jeden z velkých útoků proti demokracii? Ne ovšem takový útok, který demokracii výslovně potírá, ale takový, který rozrývá základnu důvěry k ní? Nebojte se těch, kteří budou chtít demokracii rozumově porazit, ale těch, kteří budou rozšiřovat, že demokraté jsou nepoctivci. Nevidíte, že demokracie nejvíce trpí tím, že o jejich představitelích mohou být rozšiřována podobná podezření? V každém vládním systému na světě se lidé mohou dopustit chyb, tomu nelze zabránit — záleží na tom, jak systém s vinníky jedná.

Pan Stříbrný slíbil, jak známo, konkrétní obvinění, ale změnilo se to za jediný den v jeho rukou (a snad ještě v rukou někoho jiného) v obvyklé očerňování paušální. Ohlásil skok, jenž měl skončit něčím zadávaním; místo něho provedl taneček mezi vejci, patrně si velmi dává za záležet, aby některá ta obzvláště vážená vejce nenakrápl. My nechceme být tak shovívaví jako tento oposičník. Podle našeho názoru neměla k tomu vláda tak trpně asistovat. Měla říci: víš-li něco, tedy mluv; nevíš-li nic a přece jsi mluvil, tedy jsi pomlouvač, a ovšem to veřejně oznámíme.

Patříme, jak se přiznáváme, v této aféře k veřejnosti nezasvěcené (několik horlivých sběratelů parlamentních pověstí si myslí, že jsou zasvěceni, ale také nejsou), a můžeme tedy jen logicky usuzovat. Na štěstí je i v logice každému srozumitelná určitá síla, která může proniknouti blízko k podstatě věci.

Začněme vzpomínkou. Před válkou vycházel v Praze vyděračský list „Nájemník“. Mnohý jeho článek končil takto: a jméno onoho pána (oné paní) uveřejníme v čísle příštím. To byla lhůta, daná tomu, jehož se to týkalo, aby se škrabal, jestliže ho svědčí, a aby hledal styk s redakcí časopisu. Pan Stříbrný oznámil v jedné schůzi sněmovny, že kompromitující dopis přečte v příští schůzi. V „Nájemníku“ nikdy slibované jméno nevyšlo, p. Stříbrný slibovaný dopis nepřčetl.

Proč nepřčetl? Rozum nalézá dvě možnosti. Buď se už za ta leta vydal ze svého materiálu, nebo by

tato rána šla směrem, který jemu samému byl nepřijemný a z něhož si nesliboval žádný prospěch.

Rozum, jehož se dovoláváme, neuvěří dvěma tvrzením p. Stříbrného: 1. že už se nemohl ve sněmovně přihlásit k slovu, 2. že si tak rezervovaně počínal, protože nechtěl skandalisovat.

Parlamentní funkcionáři ukázali jednacím řád a prohlásili, že p. Stříbrný podle něho měl ovšem možnost ještě jednou se přihlásit k slovu. Pan Stříbrný proti tomu praví, že se ptal nikoliv parlamentních funkcionářů, nýbrž svého klubovního kolegy p. Chmelíka, a ten prý mu sdělil, že by měl právo už jen ke krátké věcné poznámce. Tedy p. Stříbrný, který zasedá v různých parlamentech od r. 1911, se šel ptát na výklad parlamentních zvyklostí kolegy, který se dostal do sněmovny teprve r. 1929. Starý voják se ptal nováčka. Kdy se tak starý voják chová? Asi tenkrát, když nechce nic vědět a když se bojí svého vlastního vědění.

Pan Stříbrný pak oznámil, že svůj materiál (ne už tedy určitý dopis) poslal p. Beranovi, předsedovi úsporné a kontrolní komise. Doprovodil svůj ústup těmito ozdobnými rčeními: „Nejde mi o agitaci, nýbrž o možnost nápravy“. Nechci, aby stranické štvánice, rozpoutané své doby při zasedání vyšetřujícího výboru, se dnes opakovaly.“ Kdykoliv p. Stříbrný dnes něco řekne, zazní v „Národních listech“ ozvěna. „Národní listy“ tedy také tentokrát zahlučely ozvěnou. Napsaly: „Nejde mu o skandalisování politických odpůrců.“ (Proč hned odpůrců? Ani sám p. Stříbrný ještě neřekl, že se to týká jeho politických odpůrců.) Jeden z našich spolupracovníků nám napsal, že tyto citované výroky obsahují „nejvyšší míru popírání skutečnosti, jaká je vůbec možná“, a vřele v tom s ním souhlasíme. Najednou, v listopadu 1934, nejde p. Stříbrnému o agitaci ani o skandalisování politických odpůrců, najednou se vyhýbá stranickým štvanicím, on, který od r. 1927 nepůsobil v jiném oboru než v tomto! Kde je takový pošetilec, který by byl schopen uvěřit tomu překvapujícímu obrácení? Každý, kdo jen trochu sledoval metody p. Stříbrného od té doby, co se dostal do oposice, s posměchem odmítne nabízený výklad, že p. Stříbrný se chtěl vyhnout skandalisování. Tomu nikdo normálně rozumný, nikdo normálně zkušený a nikdo normálně si pamatující neuvěří. Tuto zcela absurdní domněnku musíme rázně odmítnout. Jaký zbývá tedy jiný výklad? Jaký jiný než ten, že byl veden motivy jinými, o nichž však raději chce mlčet? Ještě ani jednou nerozpakoval se p. Stříbrný skandalisovat levice. Tentokrát však, zdá se, starostlivě sledoval let šípu, jakmile spustil tětívu. Ostatně kdož ví? Snad starostlivě, snad s očekáváním, že se najde poplašená ruka, která bude nyní mýti ruku jeho.

Náš očičkovatel tedy neposlal kontrolní komisi ohlášený dopis Stejskalův, nýbrž, jak sám praví, jen výtah ze svého různého materiálu, čili, krátce řečeno, nikoliv dokument, nýbrž jakousi literární práci, při níž, poněvadž rozhoduje jedině vůle autorova, se může to i ono

ztratit. Sněmovna jemu vyslovila nedůvěru. Nyní, když může tuto ránu vrátit, když by snad mohl docílit, aby sněmovna vyslovila nedůvěru i jiným, on stává se pojednou nejušlechtiljším a nejvíce sebe ovládajícím člověkem v této demokracii, s hnusem odvrací se od agitace a útoků na odpůrce a obrací se k nejkřesťanštějším ctnostem, on, tento dokonalý politický pohan.

Může si tak počínati jen ve dvou případech, jak nám opět náš rozum praví: buď nic neví, nebo chce mít ze svého vědění raději prospěch než slávu. Ať tak, či onak, přáli bychom si ovšem věděti, proč p. Stříbrný nezmůže kohoutek pušky, kterou už namířil. Máme-li se demokracie zastávat, přejeme si, aby se postavila na základnu poctivosti.

F. Peroutka.

poznámky

Týden událostí

Před americkými volbami jsme tu vyslovili přání, aby měl Roosevelt úspěch. Splnilo se až nad očekávání a proto tu můžeme dnes dát výraz svému uspokojení. Výsledek těchto voleb ukazuje, že američtí občané si přes všechny nesnáze a částečné neúspěchy přejí, aby Roosevelt ve své politice pokračoval. Věříme, že to přinese prospěch také Evropě, která tím bude nabývat odvahy, aby se svým hospodářstvím také učnila něco podobného. Odvaha v tomto směru poroste teď i u nás. Snad smíme její náznak vidět už v posledním prohlášení ministerského předsedy, v onom odstavci, jenž se týkal hospodářské politiky. Jsou i u nás lidé, přinášející nové hospodářské myšlenky, a těm bude americký příklad dodávat posilu a upravovat ve veřejnosti cestu. Myslíme tu zejména na profesora Macka, jehož myšlenky si začínají razit cestu, jak o tom svědčí pěkný úspěch jeho řeči ve sněmovně. Muž tohoto druhu si zaslouží, aby se dočkal své příležitosti.

V Anglii byly důležitou událostí výsledky obecních voleb, které ukazují, že přízeň voličů se vrací dělnické straně. My se budeme především ptát, jaký to bude mít vliv na britskou zahraniční politiku, zda ji to přiměje k tomu, aby aktivněji vystupovala na evropské pevnině. Doufáme v to. Konservativní strana sice bedlivě pamatuje na potřeby britské obrany, ale je příliš nedůvěřivá ke kontinentu a příliš ještě podléhá staré iluzi o skvělé izolaci. Dělnická strana na podzimním sjezdu ukázala, že se odvrací od negativistického a utopistického pacifismu a že je odhodlána čelit hitlerovskému nebezpečí všemi prostředky. Může nám tedy být jen vítáno, bude-li mít na vládu větší vliv. MacDonalduv londýnský projev také už ukazuje víc rozhodnosti a byl, zdá se, pronesen už pod vlivem nové domácí situace.

U nás byl minulý týden ve znamení velkých politických projevů. Vláda se po prázdninách velmi úspěšně uvedla výkladem Malypetrovým, Traplovým a Benešovým. Vystřídali se koaliciční vůdce s řečmi namnoze velmi pozoruhodnými, zvláště Hampl, Macek a Stránský. Vládní tábor budil dojem převahy nad opozicí. Oposice je už příliš zřejmě zaměřena na volební agitaci, než aby mohla působit. Rozhodne-li se koalice už teď, loyálně vydržet v součinnosti až do voleb a obnovit ji hned zas po volbách, má před sebou zaručenou možnost nerušené práce. Záleží jen na ní, chce-li si tuto budoucnost přivlastit.

Je třeba zmíniti se zvláště o tom, co pověděl ve své řeči dr. Stránský o Němcích. Už dávno jsme neslyšeli od aktivního českého politika slov pevnějších a státničtějších. Henlein si může blahopřát, že našel na české straně debatéra tohoto druhu. Tak asi bychom si představovali zásadní výměnu názorů mezi Čechy a Němci. Kdyby se obě strany držely osnovy i tónu, jež podal Stránský, dospělo by se jistě k žádoucímu ujasnění. Henlein by neměl pominout příležitost, jaká se mu už hned tak nenaskytne.

Z. S.

Je řada na Doumerguovi

Pád francouzské vlády se vždycky považuje za tragičtější v cizině než ve Francii samé. To je patrně proto, že tato cizina, k níž náležíme i my, je zvyklá na vlády silné, kdežto ve Francii je naopak obvyklým zjevem vláda slabá. I když se však Francouzi, díky svému politickému talentu, z nesnázi vždycky nějak vytáhnou, měli by uznat, že časté střídání denních, týdenních a měsíčních vlád nepřispívá k dobré pověsti jejich země. Zejména dnes není taková mezinárodní situace, aby si Francie mohla dovolit buditi v nepřátelské cizině dojem slabosti. Více než kdy jindy je třeba stálosti a pevnosti, zvláště v zahraniční politice, víc než jindy je také třeba, aby se vidělo, že za touto politikou stojí velká většina země. Ve státech, kde bývají vlády zpravidla nestálé a proto slabé, musí tu stálost zaručovat byrokracie. Daniel Halévy jednou pěkně ukázal, jak za parlamentními hádkami a intrikami dobře a vytrvale pracovalo francouzské úřednictvo, armáda a policie. Velká část francouzského sociálního zákonodárství je dílem úřednictva, nikoli politiků. Koloniální politiku zase vedla armáda atd. Ale ani úřednímu aparátu neprospívá časté střídání vlád. U velkých podniků a reforem je odkázáno na zákonodárství a tím na parlament a jeho konstelace. Je-li tato konstelace vratká, nelze nic velkého uskutečnit.

Nemůžeme se zbavit dojmu, že francouzská politika vylpřtává mnoho energie na otázky dnes vedlejší. Chápeme ovšem, že se z místního obzoru problém, zdali má být předsedovi vlády dovoleno rozpouštět sněmovnu či ne, zdá velmi důležitým a zásadním. Rozumíme také psychologii francouzského občana tolik, abychom pochopili, že se přímo instinktivně brání, dát své vládě do rukou větší moc. Ale za dnešního stavu sociálních věcí není podle našeho mínění i zkušenosti jiné cesty. Příklad Anglie, kde vlády i režimy mají tuhý život, ukazuje, že silná vláda nikterak není protikladem demokracie. Totéž poučení lze si vzít i z Ameriky, nejdemokratičtější země světa, která přes to nikterak neváhá dát svému prezidentu do rukou moc, o níž se našim vládám ani nesní. A aniž bychom byli neskromní, smíme snad uvést i příklad Československa, které vypracovalo k značné dokonalosti koaliciční systém, když už mu bylo odepřeno dobrodíní pouhých dvou politických stran. Nevíme, proč by si Francie nemohla vzít příklad z těchto zemí. Její úloha v dnešní mezinárodní demokratické frontě je velická a velmi záleží na tom, jak se demokracie osvědčuje právě ve Francii. Stačí podívat se jen trochu do hitlerovské a fašistické literatury, abychom viděli, že její kritika demokracie, namnoze oprávněná, směřuje právě proti onomu typu, jež představuje Francie. Anglický, americký a náš systém daleko nejsou vystaveny takové nepřívzi německých a italských ideologů. Oči celého světa jsou upřeny na Francii. Společáme, že se tato velká země, věrna své tradici, opět ukáže na výši své úlohy.

Z. S.

Týden knihy a týden výtvarného umění

Stojíme uprostřed týdne výtvarného umění, jenž se setkal s týdnem hodnotné knihy na výstavě Kmene. Promluvíme-li s některým z účastníků týdne knižního, dostane se nám docela jiných odpovědí, než od těch, kteří dávají podnět k týdnu výtvarnému. Knihařka tvrdí, že žijeme v době nového kulturního rozmachu, že dobrá kniha „jde“ lépe než kdykoli jindy, že se kupují i silné a hrubé svazky poměrně drahých románů, pokud ovšem představují skutečné umělecké hodnoty. I dlouho vycházející sešitová díla dobrých knih mají poměrně velký kádr stálých odběratelů. Týden knih je jakýmsi přehledem vykonané práce, dosažených úspěchů, spíše projevem uspokojení, než propagandy. Naproti tomu je týden výtvarného umění výkřikem o pomoc, je útokem na nevšímavost obecnstva, je propagačním pokusem ve chvíli nejvyšší bídy výtvarných umělců i zcela zvučných jmen.

Jistě se rozhoduje i rozdíl cenové přístupnosti při tomto různém poměru obecnstva k uměleckému dílu literárnímu a uměleckému dílu výtvarnému. Pro ty vrstvy, které jsou dnes nejsilnějšími konsumenty knih, je dnes i levný obraz nebo i velice levná socha věci skoro nedostupnou. Patrně tu však rozhodují i důvody jiné, vnitřní. Podíváme-li se na knihy, které se nejdříve v čtení poznáme, že jsou to především díla silně reálná, řešící sociální nebo psychologické problémy dneška, není divu, že proto mezi nejčtenějšími knihami dneška jsou romány angloamerické a sovětské: pro takovou Bentleyovou „Moderní tragedii“, pro Goldingovy „Silverovy dcery“, pro Priestleye neb Huxleye je stále dosti nových čtenářů, zatím co se ze sovětských románů

nú hlta stejně čtyřadvacet hodin průmyslové výstavby K a t a j e v o v a „Vpřed“ jako agrární Š o l o c h o v o v a „Roz-
jitřená země“, strhující medicínská historie Š i l i n o v a „Le-
nivá smrt“, odehrávající se v kolonii nemocných leprou, jako
chlapecký příběh A v d ě j e n k ů v „Miluji“, líčící život prů-
myslových dělníků za stara a za nova. Další v pořadí je
literatura německé emigrace, v níž stejně převládá silný zřetel
na dobovost a otázky dneška: ať jsou to romány W a s s e r m a n n o v y, jež vycházejí v nových vydáních, ať je to W e r f e l o v y c h „Čtyřicet dnů“. V řízni srovnávají dnešek náš
s cizím čte se množství překladů, jež vycházejí v přísných
výběrech v různých těch nově založených Evropských knihov-
nách, Knihách století, Knihovnách nové Evropy nebo Edicích
dobrých knih, a sahá se i ke knihám literatur jindy u nás ne-
známých jen pro jejich sociologický zájem: od Portugálce a
Brasilana D e C a s t r a se čte „Stín kaučuku“, od Maďara
K ō r m e n d i h o „Via Podmokly“, od Švéda M u n t h e h o,
aklimatizovaného napul ve Francii a napul v Itálii, jeho kniha
nenávistí k Německu „Červený kříž a železný kříž“, od italského
socialistického emigranta Ignazia S i l o n e jeho úžasný
román protifašistické revolty „Fontamara“, od francouzsko-
irsko-anglické Kanaďanky D e l a R o c h e její „Jalna“, od
Lotrinčanky A d r i e n n y T h o m a s o v ě „Katrín vojákem“. Jak
tu rozhoduje básnická hodnota díla vedle sociálního zájmu,
o tom svědčí i úspěch krásného vydání D e C o s t e r o v y c h
„Příběhů Thylberta Ulenpiegla“, a jaká je nechuť ke knihám,
v nichž tento sociologický zájem chybí, dosvědčuje obrovský
pokles obliby literatury francouzské, z níž se čte Mauris
spíše ze setrvačnosti, a mezi níž najdeme jen málo děl tak
zemité reálných, jako je vesnický román M a r c e l a A y m ě h o
„Zelená kobyta“, nebo tak pravdivě vystihující patologické
složky dneška jako C é l i n e. Z německé literatury se čte
F a l l a d a pro svou vášnivou lásku ke skutečnosti a k všed-
ním hrdinům. Lidé hledají v knihách především poměr
ke své době, hledají orientaci v jejím zmatku, od indivi-
dualistických příběhů lásky jdou k dílům podávající reálná
díla dnešního sociálního dění.

Ve v ý t v a r n ě m u m ě n í t o t o n e n a l e z n o u. Je to pře-
devším vinou doby, která má silný rys protiumělecký, rys ne-
zájmu k řešení formových problémů, která ve spěchu nemá
smyslu pro klidné prožívání uměleckého díla; v tom jsou umělci
dneška obětí své doby. Druhou polovinu viny však nesou sami,
a ministr školství D r. K r č m ě ř t o formuloval při zahajo-
vací řeči docela zřetelně, mluvě o m a l í ř s t v í a s o c h a ř s t v í,
„k t e r ě b u d e t ř e b a s e p n o u t ů ž e s d n e š n í m
ž i v o t e m a k t e r ě m u s í o p ě t d o s t a t í
v e l k ě ú k o l y“. Umělci dneška prohlašují, že jejich hluboký
poměr k době tkví právě v jejich naprostém odvratu od ní,
v útěku k surrealistickému intimismu a individualismu, tento
jejich postoj je prý nejdůležitější obžalobou dneška a budou-
cnost prý bude jednou jasně chápatí jejich hlubokou dobovost,
která se povrchnímu pozorovateli dneška zdá pouhým l'art-
pour-l'artismem. To je hlubokomyšlný výklad, jenž má v praxi
bohužel ten důsledek, že stavějí-li se umělci k době zády, staví
se i egoistická doba zády k nim. Dnes však tu nejde o to
teoretické předpoklady dnešního umění kritizovat, nýbrž
dnešním v ý t v a r n ý m u m ě l c ů m p r a k t i c k y
p o m o c i.

Stupňování odběru výtvarných děl se sotva docílí apely ke
státu a vyčerpaným veřejným korporacím: celé úsilí bude
třeba vynaložit na to, aby byla pocíťována stupňovaná potřeba
v p u b l i k u. Výtvarníci budou asi musít sami přiložit ruku
k dílu a z odborné zaslíbenosti svých cenaklů jít zase lidsky
srozumitelnou řečí do novin a časopisů, aby byl stupňován
zájem a bylo zvyšováno porozumění. Dokonalá kritika prý má
vždycky probudit touhu po poznání uměleckého díla: ne-
myslím, že by tomuto požadavku něco z dnešního výtvarné kri-
tiky vyhovovalo. Opisují se jména z katalogů a připojí se ně-
kolik abstraktních frází — nebo se analysové na několika
sloupcích s kabalistickou odborných termínů. Poněvadž se ani
na středních školách d ě j í n á m u m ě n í a n i p o r o z u m ě n í
u m ě l e c k ě h o d í l a n e u č í d o s u d v ů b e c, a p o n ě v a d ě
ž i j e m e v d o b ě, k d y š i r o k ě p u b l i k u m j e d e s o r i e n t o v á n o
a mládež stojí před výtvarným uměním naprosto bezradná,
bude třeba vzdát se učené odbornosti a začít ve výtvarných
kritikách novin pěkně od slabikáře. Komu má na této výchově
záležet víc, než samotným výtvarníkům? Nepíš-li sami, ať
dávají rozmluvy, informace, vypravování: jinde však, než
u těchto základů, bude možno s propagací výtvarné výchovy
sotva možno začít. Umělecký provoz divadel a kin je komer-

cialisován a industrialisován: nedají-li se sami výtvarní umělci
trochu poučit potřebou propagace a novějších metod odbyto-
vých, budou ve svém individualistickém anarchismu stát proti
uměleckému konkurentu divadlu a biografu stále tak bez-
radně, jako příštípkaři proti Baťovi.

Má-li fotbalový match dvaadvacetí kopáčů na Spartě
20.000 nebo 30.000 diváků, proč jich má mít výstava dvaadvaceti
umělců, vystavujících to nejlepší ze své roční práce, jen
několik set? Bude na společích umělců, jichž máme pozehan-
naně, a které se k propagačnímu týdnu výtvarného umění
spojily, aby se postaraly spojením s novinami o tuto v ý c h o v n o u
p r o p a g a n d u. To druhé necessarium, aby se výtvarné umění
„s p i a l o z a s e s d n e š n í m ž i v o t e m“
a aby v něm si vyhledávalo veliké úkoly ideové — to se nedá
bohužel dosáhnout předpisem ani organizací: na to si musíme
počkat, až se k tomu někdo s geniálním instinktem narodí, a
až těm několika talentovaným, kteří dnes bloudí v poušti,
otevře oči. Těm netalentovaným, kterých dnes najdeme na
každé výstavě mezi těmi nejvášnivějšími hlasateli nejradikál-
nějších směrů právě tolik, jako mezi podomujícími řemeslnými
výrobci obrazů v širácích a levallírách — těm nedovedeme
poradit jinak, než aby se pokusili přispět k řešení dnešní krise
výtvarných umělců tím, že by se snažili dělat v životě něco
jiného, než výtvarné umění. R.

Konečně máme literární pravici

Nepřisahal jsem nikdy na dělení světa na pravý a levý,
vyslovovali jsme dosti často nedůvěru tak zvané „pokrokovosti“
stůj co stůj i dělení světových hodnot na pokrokové a
nepokrokové. Stejně jsme nebyli nikdy zastánci rozděl-
ování všech zjevů světa na zjevů pravé a levé. Ocitneme-li
se však v situaci, kde jde o to změřit síly a hodnoty,
které v některém okamžiku bojují pro určitý řád a proti
němu, tu je dobře nazvat čerta čertem, udělati si přesnou
čáru, a podívat se, kdo stojí od té čáry napravo a kdo
nalevo. O hodnotě každého díla nám rozhoduje jedině jakost
i nikoli jeho pravost nebo levost, a neopominuli jsme také
nikdy hodnotit stejně knihu i revui vždycky jen podle
její umělecké kvality a nikoli podle její pravosti nebo le-
vosti. Stojíme-li však dnes opět jednou v situaci, kdy ně-
které křídlo se začíná stavět do postoje bojovného kohouta
a začíná kokrhati do světa: při mně stojí celý svět, na mém
dvoře je všechno, co je dobré a krásné — tu je dobře pře-
svědčit se o tom, je-li to skutečně pravda a podívat se
jednou na svět schematicky. Říci si jasně, kdo stojí na
straně pravé a kdo na levé.

Podívali jsme se tedy před čtyřmi týdny na dnešní českou
a také světovou literaturu a zjistili o ní, že převaha jejich
hodnotných autorů stojí na straně levé, to jest na straně
sociálního pokroku, spravedlnosti k slabším a utištěným,
na straně, hledající dorozumění mezi národy cestou smír-
nou, na straně hlásající mír a vzpírající se válce, na
straně důvěřující více drobné kulturní práci, povznášející
národ ve všech jeho vrstvách, než expansivním a dobytelským
činům, na straně zastánců demokracie a individuální
svobody, dobrovolně se omezující z ohledu na svobodu dru-
hého. Není naší vinou, že tato strana bývá těmi, kteří spě-
chají za ideály nacionálních expansí a nesnášenlivostí, za
ideály násilí, diktatury a potlačování svobody projevu —
nazývána stranou l e v o u. Nesnažili jsme se nikdy o levost,
nýbrž vždycky jen o kulturnost. Nazývají-li se ti, kdo vidí
ideál v rozpětí nesnášenlivých nekulturností pravými, dobrá,
dáme si od nich říkat, že jsme leví. Faktem, který se
ničím nedal popřít, však je, že k těmto tak zvaným levým
patří i převážná většina všech těch autorů, kteří jsou u nás
representanty celé moderní české literatury. Řekli jsme výslovně „moderní“ literaturu a konstatovali na
základě výřtu jmen, že v této moderní literatuře
s k o r o n e n í t a k z v a n ý c h „p r a v ý c h“.

Nedělní „Národní listy“ však nás poučily o omylu, a rádi
tu konstatojeme poznatek, který jsme z nich načerpali: že
literární pravici skutečně máme, a že ji tvoří čtyři spiso-
vatelé: F. X. Svoboda, Růžena Jesenská, Václav
Štech a Rudolf Medek. Ponecháme všem těmto zaslou-
žilým autorům bez nejmenší polemiky jejich literární význam
a hodnotu: omezíme se na pouhé konstatování, že literární
m o d e r n a p r a v ý c h „Národních listů“ byla minulě neděle
doplněna čtyřiasedmadesátiletým romanopis-
cem, jednasedmadesátiletou básnířkou a p ě t a s e d m e s á t i l e t ý m
d r a m a t i k e m a j e d n í m a u t o r e m
chlapečtějšího věku. Red.

„Večer“ se pohybuje v diplomatických kružích

Agrární „Večer“ za Kahánkova režimu má snahu ukázati se pokud možno v lepší společnosti, aby se snad neřeklo, že styky a mravy „Poledního Listu“ jsou přenášeny do listu, který je tak trochu orgánem ministerského předsedy. Tak tedy je ve „Večeru“ seriál interviewů s pražskými diplomaty, jejich ženami, po případě také dítkami. Námaha zachovati nobl tón v těchto žurnalistických návštěvách je nepopíratelná. Jenom že ono to není tak lehké skočit se sensací s Vranskou a vysokým blondýnem na diplomatické parkety. Proto není divu, že na př. rakouský vyslanec dr. Marek vykládá ústy Večera:

Náš úkol není žádný med... Já sám musím si kromě toho z různých těch banketů každoročně léčit žaludek v Karlových Varech.

Ale není jen řeč o smokingu a žaludku, mluví se také o politice a reportér „Večera“ se ptá diplomata duchaplně: „Jak se staví dnešní diplomacie k válce?“ Načež se mu dostalo prý této odpovědi:

„Přirozeně odmítavě. Myslím, že se nenajde nejen diplomat, ale vůbec žádný státník, který by se bral o válku. Jsou si příliš vědomi své odpovědnosti.“

Jak vidět, diplomatická řeč dělá lidem z „Večera“ ještě trochu potíže — leda že by byl pan vyslanec mluvil s nimi jejich žargonem, aby jim práci ulehčil.

Ale ostatně také o vyslancově choti vypravuje „Večer“ zábavné věci:

Ve všem stojí vyslanci Markovi po boku jeho choť. Vyznamenává ji jemný rozum, obdivuhodná životnost a obzvláštní výmluvnost... Milejší než častá prázdnota monodenního života byla by jí praktická práce ve službách porozumění mezi národy. Nejraději by viděla svaz všech lidí dobré vůle místo nenávisti, jež se dnes všude zjevuje a rozbíjí duše i hodnoty...

Zvláště jí působí radost, je-li jí dopřána čest jako vice-doyeně dam diplomatů být u stolu vedle presidenta Masaryka, ministra Beneše nebo významných hostů republiky při oficiálních banketech. Pak se sotva dotýká jídel a oddává se radosti z rozmluv, týkajících se většinou hlubších filosofických nebo sociálních témat... Doménou ženy se stává den ode dne více říše ducha, netoliko zabývání se krásnými věcmi, hudbou a výtvarným uměním, nýbrž především jakési společenské mateřství, rozšívání trochy moudrosti a trochy dobroty v zmateném chaosu našich dní. Svět mužů, kteří samou radostí z boje se téměř bezvýjimečně octli ve slepé uličce, bude sotva moci býti hluch k jejímu hlasu.

Svět mužů — to budou nepochybně pražští diplomaté, které Excellence Marková právem upozorní, že nemohou býti hluchí k jejímu hlasu, který zní: „Nechcete-li mítí ostudu, tak toho chlapíka nepouštějte dovnitř!“ Z.

Jsou jisté meze

Poměrný úspěch při obecních volbách v Pečkách a v Písku přiměl národně opoziční tisk k tomu, aby předbíhal výsledkům také při volbách parlamentních a aby už napřed viděl nové politické souročenství jako vítězného Herkula, který posupně mává svým kyjem nad zříceninami ostatních, zvláště socialistických stran. Bude tedy snad dobře připomenout opoženým opozičníkům, že jsou jim samým složením našeho sociálního života dány jisté meze, jež jim sotva kdy bude dopřáno překročit.

Jménem národních demokratů sní dr. Kramář o jakémsi živelném národním hnutí, což je obměna jeho staré myšlenky, že národ se nakonec „vrátí“ k národní demokracii, a jeho starého omylu, že národní solidarita je možna jenom v rámci jeho strany. Postavme vedle těchto snů střízlivou skutečnost a podívejme se, co to vlastně je národní demokracie svým společenským složením. Rozeznávejme v ní kruhy finanční a průmyslové, o něž se opírá existenčně a jimž slouží, a městské a maloměstské střední vrstvy, o něž se opírá voličsky a jimž neslouží; krmí je za to nacionalistickými frázemi, podněcuje jejich uraženou sociální ješitnost a pěstuje v nich vědomí povznesenosti jakožto náhražku politických úspěchů. Národní demokrat je člověk, podle jehož mínění nesmí být politický převrat provázen důkladnou reformou sociální. Smysl národní revoluce je podle něho vyčerpán tím, že se změnily prapory, znaky a jedací řeč. Člověk, který se spokojí s těmito vymoženostmi, je národně citlivý, všechno ostatní jsou podezřelé živly buď bolševické anebo aspoň zbolševiso-

vané. Vláda ve státě patří lidem národně citlivým, t. j. národním demokratům. Protože však byli ve vládě jen malou frakci a nyní jsou dokonce v opozici, plyne z toho, že politický smysl převratu („to, zač jsme krváceli“) byl prohoděn a zlími lidmi zašantročen. Československé dějiny jsou na scestí a dříve nebo později se to „strašlivě vymstí“, čímž bude národním demokratům zároveň poskytnuta poslední útěcha, neboť oni „varovali včas“ a teď „došlo na jejich slova“.

Přistoupíme-li od národní demokracie k stoupencům Jiřího Stříbrného, staneme se při pokusu o charakteristiku rázem obětí velikých nesnází. Národní demokracie je stará strana, má dějiny, tradici, vynikající vůdce a dokonce i program. Duševní a společenský profil jejich stoupenců má ustálené rysy. Jsou to lidé společensky zařazení, vykonávající určité společenské funkce — je to zkrátka přes všechny svůj negativismus pevná součást národní společnosti. U Stříbrného není ani zdaleka nic takového — ani program, ani tradice, ani dějiny, ani sociální zařazení, nic, docela nic, jenom politika osobní. Protože tento politický motor potřebuje v demokracii pohonné látky v podobě hlasovacích lístků, lákají se ty hlasy nejrozmanitějšími taháky, jaké jen si lze vymyslet. Jednou to bude apel na erotickou zvědavost, na ono petit cochon, které prý dřímá v každém člověku, po druhé to budou koncerty pouličních zpěváků, po třetí vypůjčená a přesolená hesla nacionalistů, socialistů, agrárníků, podle potřeby a okolností. Stoupenci Stříbrného jsou živel neurčitý a proteovský. Přepestrá směs, která není výsledkem ani programové organizace, ani společenského postavení, ani tradice, a jejímž jediným pojítkem je jakési obecné a universální rozčilení. Sem se stahují lidé, nějakým způsobem vyřinutí z rovnováhy. Zde se ukládají odpadní produkty výchovy národně demokratické a zčásti i národně sociální a agrárnícké, obecně řečeno nacionalistické. Neboť nacionalistická demagogie je činelná a bubnem politické kapely Jiřího Stříbrného. Tím vším je však Stříbrného lize přece jen dáno jisté sociologické omezení, a to na živel městský. Jako národní demokracie nezískala a nikdy nezíská dělníky a rolníky, nezíská jich ani liga. Bude však získávat: studenty zpitomělé svými profesory, trampy utlačované politickými úřady, obchodní pomocníky s napálenými vlasy a s kotletami, jejichž společenská ctižádost nebyla a nebude ukojena, staré pány, kteří se nemohou smířit se ztrátou pravosti Rukopisů, lumpenproletariát atd. Tito lidé prý ni budou hlasovat, ale nebudou se v ní organizovat, protože jsou to vůbec živly anarchistické. Dnes jdou se Stříbrným a zítra zas poběží za někým jiným, kdo se ukáže majitelem lepšího hrdla. Je to trvalá přítěž a nevypočitatelná složka každého politického celku.

Tato zbudovaná společnost se nyní spojila s nejtradičnější a vedle klerikálů nejkonservativnější stranou československou. Už nepřirozenost tohoto spojení, kdyby ani nebylo oněch důvodů, jež jsme uvedli výše, napovídá, že se jeho původci nedočkají úspěchů, jaké si malují. Byl-li kdo v pokušení, stát se nad počínáním tohoto nového politického konsorcia nervosním, ať se uklidní. Základní državy ostatních hlavních stran zůstanou pod tlakem této opozice neotřeseny, protože stále ještě odpovídají sociálnímu a kulturnímu složení obyvatelstva. Jiné a hlubší společenské změny a proudy by musily přijít, aby je odplavily. Z. S.

Stát má rozhlas — ale neví k čemu. A ještě jiné věci

V den pohřbu krále Alexandra konala se na Václavském náměstí velká vojenská slavnost s projevy, k níž vyrukovala pražská posádka, četnictvo a finanční stráž. Jeden pražský list vytkl, že vojáci, kteří stáli dole na křižovatce náměstí a Jindřišské ulice, neslyšeli nic z oficiálních řečí, přeshlapovali jen a nudili se, což je s vojenského hlediska věc vždycky trapná. Načež se tomu listu dostalo úředního poučení, vojenského, že pořadatelé pamatovali na vojáky a objednali zesilovače a že není jejich vina, jestliže zesilovače nebyly technicky správně umístěny a nefungovaly. To byl asi smysl toho prohlášení, jehož nevojenská odevzdanost ve vyšší moc překvapovala. Kdyby šlo o nějaký spolek, nedivil bychom se takové mluvě, ale vojsko? S touhle resignovaností mohli bychom jednou dojít k tomu, že bychom se snad dočtli: „Zajisté, my víme, že se ve válce střelilo z pušek a objednali jsme pušky, ale není naše vina, že se z pušek nedalo střelít, protože byly zrezavělé.“

Když minulý týden mluvili ve sněmovně ministerský předseda a ministr zahraničí, nikdo se ani nedivil, že nebylo možno

jejich reči vysílat rozhlasem, jak se na to pomýšlelo vzhledem k významu obou projevů a vzhledem k zájmu, který o ně byl. Rozhlasové zařízení je sice do směrovny zavedeno, ale nebylo by prý spolehlivé fungovalo. Adaptace Rudolfiny stály už miliony, letos o prázdninách se veřejnost zase rozčilovala pro přestavby, jejichž účel nikdo dobře nechápal a za něž nikdo nechtěl ani převzít odpovědnost. Ale při všech těch nákladných opravách nefunguje ještě v parlamentě vysílací zařízení, které není žádný záznak a které existuje v každém divadle a v každé koncertní síni.

O státních a veřejných úkolech rozhlasu namluvily a napsaly se už toho spousty, ale v praxi stát z rozhlasu nedovede pro svou propagaci vytěžit pranic. Kolik pak je u nás takových příležitostí mezinárodního zájmu, jakou byla poslední řeč zahraničního ministra, která šla celým světovým tiskem! Kolikrát má náš parlament příležitost upozornit domácí obyvatelstvo na svůj význam! Kolik jsme už slyšeli v našem rozhlasu odpovědných státníků, aby něco rekli obyvateľstvu k důležitým otázkám dne! Daly by se ty projevy počítati skoro na prstech jedné ruky. V cizině všude je dávno rozhlas nástrojem státní politiky, u nás pořád jen slouží za oficiální parádu při všelijakých jubileích a slavnostních schůzích — víc nic. Skoro se nám zdá, že to nebyla pouhá náhoda, nebylo-li možno z parlamentu vysílati dvě řeči, které stály za poslech a přímo volaly po vysílání rozhlasem. Rozhlasová politika vlády nemá pro gramu, ale nemá ani v úle k čemusi záměrnému. Stát má rozhlas, ale neví k čemu. Soukromá společnost rozhlasová dala by si sotva ujíti takovou příležitost, jakou byl den vládních prohlášení v parlamentě.

Jsou to rozpaky, je to ostych, je to nezáměr či neuvědomělost? Zdá se, že je to všechno dohromady. A na víc, je to jistě ještě neschopnost získati publicitu státním zájmům a potřebám, pracovati s tiskem, působiti (v dobrém) na veřejné mínění. Do jakých tiskových podniků doma nacpaly se veřejné peníze a co z toho bylo? Jaký je zisk ze širokého aparátu tiskového odboru ministerského presidia? Nedávno zemřel náměstek přednosty tohoto úřadu a psalo se o tom, že desíletí seděl tento skvěle německy písící novinář v úředním závětrí, kde vydával jako osobní libůstku korespondenci, kterou skoro nikdo nečetl. Ten úřad vydává také krajskou korespondenci, zásobující venkovské týdeníky články o módě a jinými feuilletony. Neměla by tato úřední tisková služba žádných vědeckých a užitečnějších úkolů, především pro Prahu? Nebylo by pro ni žádné pole informační činnosti? Že je tam dost schopných lidí, vidíme na tom, že celá řada revui má v nich stále spolupracovníky, kteří je zásobují, ale dělají to ze soukromé pýle a z vnitřního novinářského popudu, kterého není úředně využito, protože ještě nikdo ve vládě nepřišel na to, k čemu vlastně tisková služba je. U nás není ještě ani rozhlasové zpravodajství na slušnější úrovni novinářské — formou a zredigováním vysílaného materiálu, neřku-li tendenci pro veřejný zájem a službu státu. Nejohavnější, pobuřující, zlomyslné zprávy nechávají se bez opravy a odvety. A co využití německého rozhlasu? Je to všecko myslitelné někde jinde? Z.

Kožené odborářství

Celkem se přehlédlo, že do zápolení o filmový kontingent zasáhlo také československé odborářství prostřednictvím sociálně demokratického poslance Tayerleho. On to byl, jenž uvedl k ministru ing. Dostálkovi deputaci filmových herečů, režisérů a jiných zaměstnanců a on to byl, který se u ministra přimlouval za to, aby kontingent zůstal.

Jak je nám všem dobře známo, vede sociální demokracie tuhý a existenční zápas proti fašismu a proti hakenkrajelérům. Na nesčetných schůzích a v nesčetných novinářských projevech vypovídá jim boj. Jak je nám také dobře známo, vedl se boj proti kontingentu hlavně proto, že nepřimmo vydatně pomáhal německé filmové propagandě. Bylo zde už několik hakenkrajelerských filmů, které byly přímo namířeny proti marxismu a takové filmy budou z Německa chodit stále. Československý sociálně demokratický poslanec postavil se v rozhodné chvíli na stranu zastánců kontingentu, tedy také pro hakenkrajelerský film. Proč? Poněvadž jeho kožené, odborářské duši se zdálo, že je tady skvělá příležitost přivést pod křídla sociální demokracie jakousi tak zvanou odborovou organizaci českých filmařů. Počítá, že to je nějakých 2.000 lidí, to přece je už hlasovací materiál, který musí získat a za který

mu bude strana vděčna. Šel tedy k panu ministrovi a patrně to bylo jeho vlivem, že „Právo lidu“, které dříve ostře psalo proti kontingentu, změnilo najednou frontu. Nejenže se neúčastnilo tažení téměř všech jiných denních listů proti hakenkrajelerskému filmu, nýbrž uveřejnilo několik zpráviček, které mohly jen prospět panu dru Piskačovi a panu dru Goebbelsovi. Ovšem, pan poslanec Tayerle si nedal tolik práce, aby si ověřil, jaká je to vlastně odborová organizace, kterou chce zpracovat. Skutečnost, že filmová Unie má většinu členů, kteří mají film za pouhé vedlejší zaměstnání a že po mnoha jiných stránkách postrádá charakteru řádné odborové organizace, mu ušla. Snad mu však neušlo, jak jeho práce a jeho zakročení přivlastnila si ruče Národní liga a Národní demokracie. Na tak zvané protestní filmové schůzi Unie mohl se o tom přesvědčiti: nebylo jistě náhodné, že předsednictvo Unie dalo slovo zástupcům těchto stran, s jejichž vlastněním nemůže ovšem sociálně demokratický zastávce „Pepiny Rejholcové“ a „Ranních červánků“ soutěžit. Dočkal se toho, že dostal na té schůzi hlavně ústy národně demokratického řečníka vynadáno a že se mu podařilo svést celou věc na hurrá vlastenecký buben.

Vystoupení pana Tayerleho je školským příkladem toho, jak odborářská omezenost dovede mařit vážné úsilí lidí, kteří to s demokracií myslí doopravdy. u.

S. M. Eisenstein contra Upton Sinclair

Před půl rokem jsme k pražské premiéře Eisensteinova filmu „Bouře nad Mexikem“ otiskli studii o uměleckém vývoji jeho režiséra. Vysvětlovali jsme toto dílo, klíčící sociální zápas na zlomu starého a nového Mexika, v souvislosti s ostatní filmovou tvorbou Eisensteinovou. Upozornili jsme i na obchodní rozpory, do nichž se nejznámější sovětský režisér, jenž není příliš zvyklý skoupě kalkulovati s dny a náklady filmování, dostal se svými americkými financiéry, zejména se spisovatelem Uptonem Sinclairem. Podle amerických údajů totiž náklady filmu „Ať žije Mexiko“ dostoupily takové výše a počet exponovaného materiálu tolika kilometrů, že se z toho Sinclairovi zatočila hlava a raději celý podnik skončil ještě před dokončením díla. Eisenstein, jemuž nebylo dáno povolení k dalšímu pobytu v Americe, se vrátil do Ruska, zatím co americký producent Sol Lesser dal z Eisensteinova materiálu sestavit film „Bouře nad Mexikem“, aby alespoň část z několikamilionových nákladů zachránil. Tak se stalo, že film, tak jak byl v Americe i u nás vydán, sice nesí Eisensteinovo jméno, Eisenstein však naprosto odmítá odpovědnost za jeho úroveň. Doplnkem k článku otiskujeme podle originálu dopis Eisensteinův o této věci poslaný do Prahy. Jeho autor i adresát dali k otištění souhlas: za jeho obsah však jsme nuceni ponechat i S. M. Eisensteinovi odpovědnost. R.

Moskva, Čistye Grudi, 23. W. 2.

Milý pane doktore,

jsem nejvš potěšen, že jsem od Vás dostal zprávy prostřednictvím Caroly Neherové Německo! Kdo by si to byl pomysll!! Tak slušná země.... A najednou.... Ostatně je i má zkušenost se Sinclairem přibližně tatáž — tak slušný člověk se zdál s počátku a taková s.... se ukázal na konec. Místo aby mi poslal film podle úmluvy do Moskvy — rozestříhají mi ti s..... v Americe můj materiál a udělají z jediné epizody, (jež měla obsáhnouti jen dva a půl dílu celého filmu) — celovečerní film! (A film přece není žvýkačí guma!)

Teprve teď je mi jasno, proč jsem tento materiál nemohl nikdy dostat sem ke stříhu (já jsem přece ten materiál dokonce jen jedenkrát na plátně vůbec spatřil). — Poslední politické s..... Sinclairovy, jeho vystoupení ze socialistické strany a všechno jeho hudlaření s volbami a s jeho politickým avanturismem podávají pro to skvělé vysvětlení.

Bylo by od Vás milé, kdybyste mi mohl v tom dopomoci, aby se lidé něco o tom dověděli! Jen si představte film ode mne — který bych byl sám nestříhal!

Promiňte mi mé poněkud silné výrazy — Vaše intelektuální západoevropské ucho na něco podobného snad není zvyklé.... já však jsem jakýmsi mesticem: naplň Rusem a naplň Mexikáncem. Nezáživéjte mi to. Celá ta historie na mne působila tak, že jsem se pro ten čas vrátil k divadlu. V lednu bude má první premiéra. Snad nezůstane poslední.

Napište mi o něco víc (Snad se přece jen vrátím zase k filmu nazpět.)

Stále srdečně-Váš

S. M. Eisenstein

Moskva, 20. října 1934.

K otázce vybudování Letné

Ve vývoji Prahy má Letná zvláštní význam již proto, že o vyřešení její úpravy byly sváděny po dlouhá léta boje mezi zastánci různých názorů, jejichž pozitivní zásluhou je, že Letná byla až do dnešní doby ušetřena nedomyšlených zásahů. Teprve naší vyspělé poválečné architektonické a urbanistické činnosti podařilo se vyřešit úpravu Letné způsobem, který dosahuje evropské úrovně a splňuje obtížné podmínky dané místními poměry.

Toto řešení přejímá nedávno schválený oficiální plán úpravy Letné. Dodržuje hlavní zásady o okrajovém zastavení Letné, o nerušenosti vnitřní části Letné, určené rekreačním potřebám a o ochraně panoramatického pohledu s Letné na Hradčany. Záhy doznává však úprava nových změn projednávaných nyní opětovným vyložением plánu. Změnu odůvodňuje návrh na umístění státní galerie, jehož snažší uskutečnění značně přispěje, aby byl konečně splněn naléhavý kulturní požadavek o zbudování bezpečné a vhodné budovy našim státním uměleckým sbírkám. Je nesporno, že bude-li budova galerie podřízena panoramatické koncepci Letné, může v patřičné úpravě okolí obohatit Prahu o dispoice, jakými se honosí mnoho čelných evropských a amerických měst i usměrnit úpravu celé sadové části Letné. Staveniště galerie, zabírající značnou část volného území, vyžaduje se vypuštěním staveniště rezervovaného parlamentu na jižním okraji Letné, což lze vítati již proto, že s realizací nové parlamentní budovy nebude možno počítati ani v daleké budoucnosti. Tím více nás však překvapuje, že nový návrh vkládá do vnitřní části Letné uzavřený stadion, zabírající s komunikačními plochami takřka jednu třetinu volné sadové plochy Letné, a dále zpráva, že město Praha pronajímá tyto pozemky na řadu let různým sportovním klubům. Třebas by zásluhy našich předních sportovních klubů o mezinárodní naši sportovní prestiž byly nepopíratelné, nelze v tomto případě souhlasiti, aby své zájmy nepodřídily požadavkům Velké Prahy. Míneny jsou potřeby, které jsou určeny jiným významem Letné v organismu Velké Prahy. Je nesporno, že Letná stala se vnitřní částí Prahy a jako taková má splniti nové úkoly, a to velkorysé koncepce architektonické, stavební a sadové, dále pak zdravotní, má-li volná část sloužiti rekreačním potřebám obyvatel přiléhajících hustě zalidněných čtvrtí i starého města a nikoliv masám lidí, přihlížejícím sportovnímu výkonu jednotlivců. První účel ruší již nesourodé objekty stadionu a komunikační zařízení pro příchod a příjezd diváků. V druhém směru ubírá se obyvatelům vnitřních částí nejnútnejší volné plochy a ohrožuje se nerušenost prostředí celé Letné. Uvážíme-li, že při dnešních komunikačních prostředcích je nasnadě, aby podobně, jako je tomu v jiných velkých městech (Vídni, Pešti, Berlíně), byla využita sportovními kluby místa v poloze, od středu města vzdálenější a aby tím město bylo zbaveno starostí takové plochy udržovati, které byly celkovým plánem zajištěny, uvážíme-li dále nesmírnou hodnotu pozemků (jen stát nám věnoval na zakoupení části volného území desítky milionů), nezbavíme se po citu, že vyložený plán nehájí zcela zájmy veřejné. Mluví o provisionním propůjčení pozemků sportovním klubům znamená další zhoršení poměrů a odsunutí úpravy na dlouhou řadu let naivními provisionními stavbami, jako je nynější stadion Sparty. A právě sadová úprava měla by předcházeti realizaci staveb, jejichž posazení do vzrostlé zeleně je žádoucí. Nedávne stížnosti našeho tisku do výsledku poválečného rozvoje Velké Prahy jsou zajisté ještě v dobré paměti. Neúspěchy nutno přičísti hlavně kompromisům a jednostranným tendencím, které realizaci zejména významných částí Prahy předcházejí. I nynější postup při realizaci úpravy Letné vzbuzuje obavy, že dobré snahy, o které sváděly boje generace, byly marné. Z.

Nekryjte defraudanty

Víme dobře, jak by si pan ministr financí přál, aby všichni poplatníci své daňové dluhy zaplatili. Mysleli bychom si, že stát nutí aspoň ty, kterým dává práci a zisk — a je to hezkých pár milionů ročně, tyto státní dodávky — aby měli svou daňovou povinnost splněnu. A to nás právě nejvíce překvapí:

Je několik výnosů ministerských i vládních — posledně se vláda usnesla na přísném výnose dne 25. května 1934 — že ten, kdo dostane státní zadávku, má prokázati, že má daně zaplacené, nebo se má dluh z té zadávky vyrovnati. Bohužel

však tento vládní výnos se neplní. Ústřední úřady, ministerstva a ředitelství, která rozhodují o státních dodávkách, přes veškeré výnosy a příkazy vybírají při zadávkách vždy nejlacnějšího z soutěžících, i kdyby to byl sebe větší daňový defraudant (jak je nazval bývalý ministr Engliš) a i kdyby sebe lépe věděly, že na úsporu na takovéhle zadávce doplatí mnohem více ministerstvo financí, nehledě ještě ke škodě morální. Ba jsou případy, že samy zadávací úřady ještě kryjí takového svého dodavatele, jestliže někdy všetečný berní úřad by chtěl provésti kompensaci daňového dluhu s takovou pohledávkou. Ústřední úřady jsou úřady příliš vysoké, aby na ně mohl někdo dohlédnouti — nejvyšší kontrolní úřad již dávno měl požádati o změnu názvu — a tak úředník, jemuž se po všech ostatních srážkách srazí daně napřed, když takovou věc dostane do ruky, může jen zakroutiti hlavou.

Mohlo by se tedy přece jen uvažovati, není-li správné daně neplatit, když státní úřady to tak podporují. Ale co myslíte obce? Obecní přírážky jsou v těch daňových nedoplatecích zastoupeny dosti velikým procentem a přece je málo obcí, které by se při zadávce zeptaly dodavatele, zda je má už zaplacen. Takové hlavní město Praha má těch zadávek také za hodně milionů ročně, nařiká, že přírážky stát špatně vyplácí, ale zadává neplatičům stále, aniž se ohlédně na to, jak dodavatel plní své povinnosti daňové. Je samozřejmé, že takový daňový neplatič musí býti vždy při soutěžích lacinější. Vždyť daně jsou v kalkulaci režie živnostníka-podnikatele velkou položkou. Když se tato položka jednoduše vynechá, snadno se konkuruje. Ale víme také dobře, že ten, kdo daně platí, platí je také za ty, kteří je neplatí. Bylo by dobré, kdyby se pan ministr financí, třeba teď při rozpočtu v parlamentě, zmínil o tom, jak to máni zaříditi, aby ministerstva a zadávací úřady plnily usnesení vlády. Jak mání donutiti obce, aby státu přispěly pomocí při shánění přírážek pro ně samotné?

E. P.

Slovensko zaplavené iredentistickými filmy

Byla to právě „Přítomnost“, jež vnesla světlo do poměrů v našem filmu a ukázala na nemožnost dnes již bohudík opuštěného systému kontingentu a s ním související záplavu filmů z Říše v Čechách. Obdobné poměry nalézáme též na Slovensku, kde se v poslední době situace přiostrčila do té míry, že dochází ke skandálům v biografiích. Ostří propagandy třetí říše je zde sice značně otupělé, zato se však tím hůře snaží to, čemu v Praze nepřikládají významu; je to iredentistická propaganda maďarských filmů, jimiž programy slovenských kin nyní oplývají. Podívejte se, prosím, co se hrálo a hraje v poslední době v Bratislavě a několika jiných slovenských městech: „Skandál v hotelu Atlantic“ (recte: v Budapešti), „Piri ví všechno“, „Csibi“, „Čardášová princezna“ atd. Vesměs filmy vyrobené v atelierech maďarské společnosti „Hunnia“ v Pešti a importované k nám firmou „Kárpátfilm“. Mnoho jiných se ještě pro Slovensko připravuje, máme se tedy na co těšit. Filmy jsou v samotném Maďarsku považovány za iredentě sloužící, není se tedy proč diviti, že se téměř ani jedno jejich předvádění na Slovensku neobejde bez skandálu a protestů. Při premiéře „Čardášové princezny“ zakročovala policie — film se však hrál celý týden.

Vžijte se, prosím, do situace našich pohraničních měst jako jsou: Bratislava, Nové Zámky, Levice a středoslovenských jako Nitra, Trnava a j. a pochopíte velmi dobře, jaké nebezpečí tyto filmy pro Slovensko znamenají. Vy v Čechách nedůvěřujete jistě vrstvě Němců, vzdor tomu, že vám předkládá projevy loyality. Nuže, my na Slovensku to máme ještě horší. Z Maďarů je spolehlivý venkov, města, pokud to nejsou vrstvy dělnické, ani zdaleka. Při tom je dobře možné pochybovati o upřímné slovenskosti alespoň u třetiny starší slovenské inteligence a městského obyvatelstva středních vrstev. K těmto připočtete dobrou polovinu židů a maďarofilské Němce a máte obraz jasný. (Kdo by snad o tom pochyboval, ať se projde večer po hlavních bratislavských ulicích anebo si srovná návštěvu biografu s maďarským filmem s návštěvou slovenské činohry v SND.)

Obyvatelstvo ze zmíněných vrstev přirozeně v houfech naplňuje biografy s iredentistickými filmy a strhává při tom s sebou vždy i část indiferentních. Vejděte jednou do takového biografu a budete strašně v pochybách o tom, zda jste v Bratislavě či v Pešti. Ovšem — Praha je od Bratislavy a slovenského pohraničí daleko, filmová censura při krajiniském úřadě v Bratislavě zrušena, a jaké cíle sledovalo do-

posud ministerstvo obchodu, jest dostatečně známo z českých poměrů, Slovenský tisk doposud marně bojuje o zázak těchto filmů. První krok k ozdravení našeho filmového života máme za sebou, je to pád kontingentů, přáli bychom si my Slováci však ještě druhého kroku a tím by byla jediné řádná a svědomitá slovenská, poměry znající censura.

Fisla.

Jenom jsme pozapomněli

Nebude to dlouho trvat a budeme vzpomínat výročí hornické katastrofy. Co to bylo tenkrát ve všech listech křiku a zapřísáhání, že vinníci musí býti potrestáni! Ředitelé i generální ředitel byli dokonce zatčeni a vsazeni do vězení, aby se učinilo zadost rozhořčení celé veřejnosti nad nedbalostí, která prý byla hlavní příčinou katastrofy. Ale to bylo v zápětí po katastrofě. Dnes jest ticho po pěšinách a veřejnost dosud neví, co vše bylo příčinou katastrofy, zda opravdu byli zjištěni skuteční vinníci, zda byli anebo budou postaveni před soud anebo co s nimi vůbec bude. Ani se nedozvěděla pořádně, kdy byli dotyční vedoucí činitelé z vězení propuštěni a proč byli propuštěni. Ale svědomí veřejnosti nesmí dopustiti, aby celá záležitost se opravdu jen tak přešla. Tu nemůžeme pak říci: „nic se nestalo“, anebo „stala se chyba“, poněvadž tu jde o celé desítky životů. Veřejnost má právo vědět, zda to bylo opravdu neštěstí, které bylo příčinou katastrofy, anebo zda bylo v lidských silách neštěstí odvrátit. Rádi bychom také věděli, zda měl na katastrofě určitou vinu i státní technický dozor, zkrátka chceme vědět konečně, jak to bylo. Divíme se, proč se nenašel poslanecký klub, který by aspoň interpelací se dotázal, co s celou záležitostí jest a tak zchromlého úředního šimla aspoň trochu popohnal. -al.

Socialisté a agrárníci

Čteme-li časopisy mladých agrárníků — „Brázdu“ a j. — setkáme se v nich se zcela jinými názory, než jsou obsaženy ve sloupcích „Venkova“ a „Večera“. Je to přirozené a není to nic nového. Čteme-li časopisy mladých socialistů, vidíme týž obraz; a zase je přirozený: mládež — ne všechna — myslí jinak než oficiální orgány stran. Čte-li dále mladý socialista články mladých agrárníků, poznává, že může se dohovorit s mladým agrárníkem o některých zásadních otázkách daleko lépe, než ti socialisté a agrárníci, kteří stojí dnes v čele svých politických stran. Někteří mladí agrárníci — i když píší ostře proti marxismu — si uvědomují, že smyslem agrárního hnutí není, aby bylo tím, který za hospodářskou pravici má tahat kaštany z ohně.

Každý, kdo strážlivě usuzuje, uvědomuje si, že vývoj politických poměrů u nás dlouho bude závislým na tom, jak se dohodnou či nedohodnou strany socialistické a agrární. To je fakt, ze kterého musí vycházeti i mládež. Otázka spolupráce socialistů s agrárníky bude se stále vraceti jako jedna ze základních otázek naší politiky. Nevím, budou-li se mladí agrárníci a mladí socialisté dohodovati lépe než garnitura starých politiků. Jisto je, že se budou dohodovati jinak. Bylo by dobře, aby tato mládež dvou základních skupin v republice našla již dnes platformu, na níž by se vzájemně poznala. V našich poměrech již samo vzájemné poznání může mnoho znamenat.

V. G.

Tisková oprava

V periodickém tiskopisu „Prítomnost“ v čísle 34, vydaném dne 22. srpna 1934, pod nadpisem „Ceny nestoupily — ale jakost?“ uveřejněná zpráva jest, pokud se „Československé normalizační společnosti“ týká, nepravdivá:

Není pravda, že ve skutečnosti nejsou konsumenty zastoupeni v příslušných normalizačních komisích, jak by měli nárok, nýbrž je pravda, že ve všech komisích jsou konsumenty úměrně zastoupeni.

Není pravda, že příčinou neúčasti konsumentů je vysoký spolkový příspěvek, ale je pravda, že odborné práce v normalizačních komisích nejsou vázány na žádný příspěvek ani členský, ani jiný.

Není pravda, že některé normy se přizpůsobují téměř výhradně přáním dodavatelů, znamenají pak vlastně přímé zhoršení jakosti, nebo při stejné jakosti zvýšení ceny, ale je pravda, že všechny československé normy jsou výsledkem dohody zájmových složek a představují současně možné praktické řešení, vyhovující národohospodářským požadavkům.“
Československá normalizační společnost.

politika

E. Sobota:

Má naše republika cenu i pro naše Němce?

Naši Němci dnes a před 15 roky.

Kdybychom si před patnácti roky — tehdy se právě likvidovala zahraniční akce sudetoněmeckého politického vedení — byli bývali představili dnešní mezinárodní situaci: to naše obklíčení autoritativními režimy, tak silně akcentujícími teritoriální revisionism a habsburskou restaurací; to oslabení evropské mírové organizace; to oživení velkoněmeckého pangermanismu; militaristického hazardérství; kdybychom si toto všecko byli dovedli tenkrát představit, berouce při tom v úvahu, jak se tehdy naši němečtí spoluobčané stavěli ke státu, byli bychom musili usouditi, že v takových poměrech, jako jsou dnešní, budeme musit co nejostřeji potíratí otevřenou aktivní vzpouru německé menšiny naší zemi. Zatím ale pravý opak je skutečností: již po druhé zúčastňují se široké vrstvy našeho německého obyvatelstva masových oslav státního svátku; při dnech brannosti německá města věnují plukovní prapory naší armádě; zatím co v r. 1920 nebylo jediného německého člena Národního shromáždění, který by se byl odvážil hlasovati pro kandidaturu Masarykovu na presidentství republiky, v r. 1934 všechny opoziční německé strany — o vládních nemluvě — tuto kandidaturu podporovaly; kdežto před 15 roky celá viditelná politická reprezentace naší německé menšiny byla proti státní jednotě, a když prohrála boj za tento požadavek na mezinárodním fóru, vstoupila do vnitropolitické arény s podmínkami tak přepjatými, že jejich uskutečnění by bylo znamenalo prakticky totéž rozložení státu, jako kdyby mírová konference byla bývala sama oklestila jeho hranice; dnes vidíme i nacionálně velmi radikální frakce formulovati politické požadavky tak, že — vzaty samy o sobě — jsou s požadavkem státní jednoty přece jen slučitelné; a kdežto tehdy všechny složky sudetoněmecké politiky tyto své extrémní požadavky stavěly jako bezprostředně aktuální, říkajíce: buďto nám je Češi dají předem jako závdavek na politickou spolehlivost, nebo s námi není řeči; dnešní německé strany, byť to neříkaly vždy výslovně, přece jen dávají zřejmě najevo, že by se spokojily jasně a pevně projevenou vůlí na straně československé, že se za uskutečněním těchto, daleko reálnějších, národně politických požadavků upřímně půjde; a že k této linii, bude-li se vši závazností nastoupena, jsou ochotny se připojiti i ty nacionálně silně založené složky, byť i nedostaly hned napřed na ruku to, co žádají.

Tyto věci nepochybně dokazují, že náš stát v těch hranicích, které mu dala mírová konference, se velmi vžil; že přesvědčivost pomezních kamenů jest mnohem silnější, nežli byla tenkrát. Tento vývoj dokazuje, že spojenci na mírové konferenci nenapsali marně, a z neznalosti zdejších poměrů, v notě ze dne 2. září 1919, odpovídající na připomínky rakouské delegace k osnově mírové smlouvy, slova: Jsme toho názoru, že německy mluvící obyvatelstvo, které obývá okrajové okresy československého státu, má zůstatí spojeno s obyva-

telstvem českým a spolupracovati s ním na vývoji státní jednoty, jejímž solidárním údem sudetské Němce učinila historie. Tento patnáctiletý vývoj ukazuje nám dále, že německá politika v republice udělala demokratickou školu: naučila se tomu, že v politice bez práce nejsou koláče. Teoreticky vzato, politickou prací může býti nejenom pozitivní spolustavení státu, nýbrž i aktivní odpor. Politickou prací však není nikdy to, co hlásal dr. Spiegel v r. 1919, když psal program pro t. zv. německý pracovní blok a pravil v něm, že Dohoda mohla sice vklíniti do státu udělaného pro Čechy, sudetské Němectvo; že však, jelikož Němcům není tohoto státu zapotřebí, není jejich věcí starati se o národnostní vyrovnání; že stačí, ozřejmí-li svoje požadavky a budou-li čekati, až jim je Češi — donucení poměry — sami aportují. Toto Spiegelovo pojetí politické metody bylo pojetím zhýčkanců, kteří byli zvyklí, že třetí činitel pro ně vymáhal to, co si oni dovedli nanejvýš (zpravidla ovšem velmi nadoblačně) formulovat. Dříve pro německý zájem intervenovala Vídeň; nyní tímto třetím, jenž bude intervenovati, měly být „poměry“. Ale „poměry“ přese všechnu svoji změnu se nevyvinuly tak, aby Češi musili aportovati. Němečtí politikové se tedy naučili, že v politice nelze míti ruce v klínu složené. A když pracovati, tedy se ve své většině rozhodli spíše pro politiku práce pro stát — ať už ve vládě či v pozitivní opozici — nežli pro práci aktivním odporem. To znamená v tom celém jejich psychologickém vývoji, že se dostavila u nich víra, že tento stát má i pro ně cenu.

Stíny minulosti.

Žádná z poválečných evropských menšin nevykonala za tak krátkou dobu tak hluboký psychologický převrat jako sudetští Němci. To jest věc, kterou obdivuje mnohý cizí pozorovatel našich poměrů, a připisuje ji jak rozšafnému vedení na straně československé, tak realistickému duchu, který tak silně odlišuje Němce sudetské od fantastického romantismu Němců říšských. Ale ovšem rychlé tempo tohoto přerodu dává naproti tomu zase do rukou účinnou zbraň skeptikům a lidem, kteří nevěří v možnost národnostního dorozumění. Kdyby alespoň — taková jest jejich řeč — mezi tou odbojnou minulostí a dnešním, tak usilovným přiznáváním Němců ke státu, byla propast celé jedné generace! Ale jak máme věřit, že titíž lidé, které jsme viděli před patnácti, desíti, ba i třebas dvěma roky, ukládati o samy základy státu, byli dnes jeho spolehlivými sloupy? Může se republika ubezpečiti, že státní vlajka, kterou bylo do nedávna nutno, a ještě dnes jest častokráte zapotřebí vynučovati vši autoritou státní moci, vlála v České Lípě nad hlavami dvacetit tisíc nacionálních Němců k jejich vnitřnímu uspokojení?

Na této argumentaci jistě cosi jest, a politik, byt byl sebe větším přítelem národnostního dorozumění, nesmí ji přehlížeti. Vždyť toto dorozumění více nežli věci nových institucí, zákonů a administrativní praxe, jest věcí určitého psychologického stavu obyvatelstva. A k tomuto žádoucímu stavu není východiška jiného, nežli duševní rozpoložení dnešní. A dnešní stav jest opravdu ještě velmi pod vlivem stínů minulosti. Tu teprve vidíme, jak velká byla vina sudetsko-německých vůdců z r. 1919, že dělali politiku, která pro každého normálně vidícího státníka byla předem odsouzena

k neúspěchu. (A my víme z dějinných dokladů, že oni opravdu normálně dobře viděli, a že věděli téměř od počátku, že jejich odbojná akce nemá vyhlídky.) Že ale pro toto předem ztracené n i c tak znehodnotili všechny fond důvěry, který mohl u nás být mezi Čechoslováky a Němci, kdyby byli bývali jednali jinak, kdyby byli alespoň pasivně přihlíželi k založení republiky, když už ne při něm spolupracovali. Jestliže dnes Němci vyslovují požadavek, aby měli na personálu veřejné služby podíl, odpovídající jejich početnosti v občanstvu, tento požadavek stál by dnes před námi zcela jinak — ačli by jej vůbec bylo zapotřebí stavěti — kdyby nebylo bývalo oné epizody z r. 1919. Tu bychom jej posuzovali sám o sobě, možná, že bychom i pak měli jisté námitky. Na př. bychom říkali: ano, ale jak vám máme v této věci vyhověti, jestliže vaši lidé nejsou pořád ještě jazykově tak obeznalí, aby je mohla státní služba kdekoli upotřebit? — Stejně by nám bylo mnohem snadnější posuzovati měřítky zcela praktickými německé požadavky jazykové, autonomistické atd. Řekli bychom jim: hleďte, nezdrazí se veřejná správa? Nebude těžkopádnější nežli je dnes? Oni by nám tyto námitky vyvraceli, někde bychom se sešli; možná — ba pravděpodobně — by žádná z obou stran nebyla sjednaným kompromisem dokonale spokojena; a po čase bychom se pokusili zase o nové a nové řešení věcí. Ale při těchto diskusích, sporech a řešeních nevisel by neustále nad námi ten dnešní Damoklův meč otázky: hle, dáváme-li koncesi německému jazyku, svěřujeme-li státní moc německým lidem, nebudujeme tím posice, ze kterých by mohli jíti proti nám, kdyby se opakovala situace z r. 1919 — a dokonce i za poměrů mezinárodně politicky pro nás méně příznivých? Tato retrospektivní obava by v nás nepracovala, jako pracuje v duších čsl. veřejnosti dnes právě pro onu zkušenost z roku 1919. Tohleto musí naši němečtí spoluobčané pochopiti, vytýkají-li nám, že se u nás tak málo věří jejich loyaltě, kterou nás ujišťují, nechť i oni vzpomenu na rok 1919.

Jestliže však zážitek z toho roku zasahuje tak osudně do všeho řešení národnostní otázky, znamená to, že ji proň nikdy nebudeme moci řešiti?

Zážitek lze překonat jen zážitkem.

Je zřejmo, že česká nedůvěra v německou loyaltitu je podložena hlubokým zážitkem. Vyvážití jej nelze slovním ujišťováním. Vyvážití jej je možno jen zážitkem opačným. Tento opačný zážitek se u nás opravdu začal dostavovati. Od r. 1926 většina německé reprezentace jest nepřetržitě ve vládách republiky. Tedy již stejně dlouho, jak dlouho trval jejich zprvu aktivní, pak pasivní odpor ke státu. Kdyby této soustavě politické spolupráce byla bývala dána dosti dlouhá řada klidných let, byla by se stala — ne-li psaným, tedy alespoň zvykovým — státoprávním principem, což jistě bylo také cílem hlavních strůjců dohody z roku 1926, Švehly a Spiny: zážitek z r. 1919 byl by se stal historickou epizodou, pro aktuální politiku bezvýznamnou; a jistě bychom byli postupně dospěli k tomu, abychom své národně politické problémy vyřizovali tak, jakoby oné epizody nebylo bývalo. Ale tento kontinuální vývoj byl přerován evropskou krizí. Krizí, která s sebou přinesla zejména i nový vzestup vlny velkoněmectví. Spolupráce sudetských Němců na vládě republiky neustala; ale vzešla nová pochybnost, do jaké míry se těší dosud důvěře veřejného mínění našich Němců.

Tady budiž dovolena malá odbočka: mluví-li náš průměrný český člověk o veřejném mínění sudetských Němců, představuje si je zpravidla velmi jednoduše. Pověštině má za to, že jsou mezi německými spoluobčany jednak ti, kdož mají nějaký oportunistický důvod býti pro republiku, a pak ti, kdož tento důvod odkládají a kteří jsou proto proti státu. Oportunistickým důvodem jest stranický prospěch, stavovský zájem, marxisticky nebo katolicky motivovaná nenávisť k dnešnímu režimu v říši atd. — A protože všechny tyto důvody zdají se průměrnému českému člověku co do trvalosti, ale i co do mravní hodnoty slabšími, nežli jest jeho vlastní láska k republice, proto pohlíží na německý positivism jako na něco relativního, jako na jev konjunkturní. A proto se naň dívá i s jistou dávkou mravní samolibosti, která si říká slovy Písma: Děkuji ti, Bože, že nejsem jako ten publikán.

Ale tento pohled na stav veřejného mínění našich Němců jest příliš zjednodušující. Především ten, kdo nám je tak líčí, opomíjí skutečnost, že toto veřejné mínění jest právě ve velikém varu. Tu nelze říci, jako při posledním soudu, že po pravici jsou spravedliví a po levici hříšníci. Věc se má spíše tak, že spor mezi positivismem a negativismem — nemluvíme tu o politických vůdcích, nýbrž o průměrném německém spoluobčanu — není tak mezi lidmi, jako spíše uvnitř lidí. Jejich politické nitro se ještě tvoří. U většiny jest tomu dnes tak, že z nich časem mohou býti právě tak dobře pangermánští centralisté, kterým zdejší Německo není, leč neosobitým početním přívěskem velkoněmeckého národního tělesa, jako separatisté, kteří dospějí k poznání sudetoněmecké svébytnosti. To vše je dosud v proudu, definitivní politická orientace sudetských Němců se teprve rodí, ale ovšem, rodí se velmi rychle a kvapně, neboť události, které ji určují, se téměř chrlí se sopečnou rychlostí. Jsou to události domácí, ale hlavně zahraniční. Tvrdí-li na př. Henlein, že závisí jen na Česích, zda dovedou se k německé politice u nás postavit tak, aby Němci byli získáni pro důstojný a poctivý smír, jest to omyl. Záleží to ovšem také na Česích, ale kromě toho i na celé řadě jiných složek evropského politického vývoje.

Za druhé: jest velmi nesprávné zjednodušování věci v tom, jestliže naši lidé pokládají motivy německých aktivistů pro jejich pozitivní politiku za pouhý oportunismus, podobný snad onomu oportunismu velké části české politiky v Rakousku na sklonku monarchie. (Tohleto analogisování vztahu našich Němců k republice se vztahem naším k Rakousku jest vůbec věc, se kterou by mělo být již jednou vyúčtováno. Připouštíme-li takovou analogii — a jest zajímavé, že tak činí velmi často právě mluvčí našich nacionalistických kruhů — zda tím nepřítakáváme thesi p. Medingera a podobných všech německých konservativních škarohlídů, kteří říkali a říkají, že naše republika není leč malým, kapesním vydáním staré monarchie?)

Je-li náš německý agrárník pro pozitivní politiku proto, že u nás agrarismus žije na basi velkého díla pozemkové reformy (byť i němečtí agrárníci se zpozdili se svým positivismem natolik, že přišli až k jejím posledním aktům); je-li náš německý křesťanský socialismus pro pozitivní politiku proto, že má za to, že u nás nedojde ke glajchšaltování katolicismu a k po-

litickému protikatolickému boji; jestliže německý socialista je pro pozitivní politiku proto, že věří, že výsledky dlouholeté uvědomovací práce v dělnictvu nebudou u nás vydány všanc; pak všichni tito aktivisti vycházejí především z předpokladu, že tato naše země jest zemí lidovlády; že tu není ani tradiční, ani sociálně odůvodněné a vytvořené protidemokratické autority. V této obecné víře mají svůj základ a své vyšší posvěcení, jejich dílčí — chcete-li, stranické, ač to zní příliš úzce — motivy pro aktivismus. Nazývají takto odůvodněnou linii oportunismem, když za oportunismus obyčejně pokládáme amorální vytloukání okamžitých výhod tu z té, tu z oné strany, tu z té, tu z oné situace; politiku, která nemá zásadní myšlenky — není správné ani spravedlivé.

To tedy bylo jen v závorce. A nyní zpět k naší hlavní věci. Zdá se, že vývoj k tomu, abychom smazali ve svých myslích zážitek z r. 1919, abychom jej — Čechoslováci i Němci — zasunuli množstvím nových, třebaš drobných zkušeností šťastné a trvalé spolupráce, prožívá krizi. A proto dospívá kritického bodu i celá velká otázka zdejšího národního soužití: především nejsme si jisti, do jaké míry německá veřejnost zůstane věrna dosavadním aktivistům. Za druhé nevíme, do jaké míry budou směry, které tvrdí o sobě, že hodlají vystřídati dnešní vedení sudetoněmecké politiky a které nás slovem — k činu neměly dosud příležitosti! — ujišťují sice rovněž o své loyaltě, do jaké míry budou tyto směry s to vytrvati ve svém tvrzeném aktivismu. A za třetí ovšem evropský politický obzor je zamlžen. Nevíme, jaké budou naše nejbližší politické osudy. Jaké budou zkoušky, před než bude postavena naše republika, a s ní i naši němečtí spoluobčané a aktivismus jejich politických judikátorů, ať už těch posavadních anebo těch, kdo by se jimi teprve chtěli státí.

Jakou cenu má republika pro naše Němce.

Řekli jsme si, že obdivuhodně rychlý a jedinečný vývoj našich Němců od negace k aktivismu nemůže býti dosti účinné a plodně exploítován pro spousty, jež zanechala v našem rozpoložení myslí sudetoněmecká politika z r. 1919. Že tento zhoubný zážitek musí být překonán opačným zážitkem a že cesta k takovému překonání, na niž jsme se ocitli r. 1926 a která se zdála vésti rovnou dopředu, se nyní jaksi zkomplikovala; že tu jsme v krizi, z níž může býti východisko velmi blahodárné pro národnostní soužití v našem státě, ale že není vyloučen ani opak. Že tu nezáleží všechno jen na nás, Čechoslovácích, ba ani jen na nás a sudetských Němcích. Naše otázka je otázkou evropskou, ale ovšem, každý z nás obou stačí sám o sobě k tomu, aby pokazil evropské řešení této otázky.

Jde tedy nyní o ty budoucí, nejbližší zkušenosti a o to, co z nich pro sebe načerpáme. Při tom není ovšem bez významu, co naši němečtí spoluobčané o svém aktivismu říkají, jak si jej formulují a motivují; neboť — třebaže jejich slova nemohou býti splátkou na jejich budoucí činy — není přece jen pochyby o tom, že podle nich lze do jisté míry počítati, jaké by byly činy za předvídatelných okolností.

Řekli jsme, co si myslíme o motivaci aktivismu, jak ji podávají zavedené již naše německé aktivistické strany. Nyní však přichází Heimatfront, která od

Stefan Heym:

Co čeká Evropu ze Sárska?

Mezi námi a Francií je toliko sárská otázka!“ pravil Hitler v jedné z řečí, v nichž se snažil zalichotiti se Francii. Je to lež, jako většina toho, co vyjde z úst kancléřových. Je toho mnohem, mnohem více mezi Německem a Francií. Avšak to musíme Führerovi přiznati: Sárská otázka je, kromě Rakouska, sud prachu v Evropě, který vyletí nepochybně nejdříve do povětří. To byla i skrytá hrozba, kterou poslal Hitler toto větou, neobratně, jako vždy, na adresu Quai d'Orsay. Ježto Francie nemůže, bohužel — a na to zapomněl Hitler pro svou demagogii — vrátiti Sársko Německu, i kdyby chtěla učiniti Hitlerovi tento dar v zájmu milého míru. Francie totiž nemá práva nakládati volně se Sárskem, nýbrž —

Když bylo toto sárské území odloučeno v roce 1919 od Německa, aby se mohla dáti příležitost francouzským uhlobaronům, aby si vynahradili na sárských dolech ztráty utrpené za války, bylo ustanoveno, že Sársko se dostane pod správu komise Společnosti národů, sárské doly však pod správu francouzskou. Za 15 let mělo míti obyvatelstvo právo projevit se hlasováním pro

- a) připojení k Německu
- b) připojení k Francii
- c) pro status quo.

Toto hlasování je hlasováním konsultativním, t. j.: „hlas lidu“ má jen hodnotu poradní. Za den po hlasování se nezmění v Sársku docela nic — aspoň podle versailleské smlouvy. Výsledek hlasování půjde do Ženevy a tam se bude na fóru Společnosti národů jednati o tom, má-li se uznati jedno ze tří rozhodnutí lidu. Je na př. docela možné — rozhodne-li se 40% proti a 60% pro Hitlera — že Společnost národů řekne: Nemůžeme si vzíti na odpovědnost, abychom za nynějších podmínek dali tak velikou menšinu obyvatelstva všanc hitlerovskému teroru. Kromě toho musí, podle smlouvy, býti sárské doly koupeny zpátky Německem a zaplaceny Francii 300 milionů marek ve zlatě. Ježto však úpadkem vývozu a nákupy surovin na zbrojařské účely, provozované soustavně po celé trvání Hitlerova režimu, zásoba devis a zlata říšské banky se seschla až na 78 milionů říšských marek, t. j. 2% úhrady bankovek, nemůže říšská vláda vůbec ani pomýšleti, aby sárské doly zaplatila podle smlouvy.

Ani na to nemyslí. Veškeren říšsko-německý tisk, který poslouchá, jak známo, pokynů ministerstva propagandy, nepíše takřka vůbec o těchto dvou nejdůležitějších klausulích: konsultativní hlasování a zpětná koupě sárských dolů. V německém národě se má vzbuditi představa — a v tom ohledu nebyl tisk nebožky německé republiky o mnoho korektnější nežli tisk třetí říše — jako by plynulo z hlasování kladného pro Německo právo na okamžitý příchod německé policie, německých správních orgánů a německých hitlerovských band.

Zde je vysvětlení: Hitler, který prohlubuje hospodářskou krizi v Německu, který nesplnil ani jediného ze svých slibů nikomu, kromě těžkému průmyslu a junckerům, Hitler, který nedokázal ani spoutati stra-

nás žádá rovněž důvěru v svoji loyaltitu a která při tom zamítá ono dílčí pojetí politické akce, na němž stály dosud demokratické politické strany sudetských Němců, již si i svůj aktivism odůvodňovali tímto dílčím pojetím: svým katolicismem, agrarismem, socialismem a svojí vírou v parlamentní demokracii. Konrad Henlein hlásá totalitní, všennárodní reprezentaci sudetoněmeckého kmene, a je skeptický k principu parlamentarismu, který chce vystřídat principem vůdcovství. Jest přirozeno, že — chce-li nás přesvědčiti o svém aktivismu i on — musil by to učinit právě z této své ideové základny.

Slyšeli jsme z jeho úst několik důvodů, kterými si motivuje svůj tvrzený kladný poměr ke státu: historické tradice; neúměrnost obětí, jež by si vyžádal boj o uskutečnění velkoněmeckých plánů na našem území; hospodářské souvislosti zdejších Němců s Čechy atd. atd. Tohle vše tu ovšem již bylo. A s tím vším těžko vzbudí Henlein důvěru u národa, který sám provedl teprve nedávno revoluci proti historickým tradicím, navzdory všem obětem a přese všechny hospodářské zákony, jimiž byla až do té doby určována jeho orientace.

Co tedy? Heimatfront neučinila ještě zdaleka vše, aby veřejnosti podala svůj programový vztah k republice s přesvědčivou motivací. Aby mohla o sobě tvrditi, že v tom směru učinila již vše, co na něm jest; a že nadále již není třeba slov, že slovy nelze již říci více, Heimatfront by musila jíti mnohem dále a hlouběji.

Když nechce mezi svými rozeznávat ani socialisty, ani katolíky, ani dělníky, ani zemědělce, ani měšťáky, ani proletáře, nýbrž jen sudetské Němce, musí nám říci, jaký specifický důvod pro to, aby si přála setrvat se svými krajany v tomto státě, může uvést za ně za všechny; důvod, který by neměl co činiti s jejich orientací dílčí, ba ani s oddaností k ideálům lidovlády, nýbrž který by souvisel přímo s jejich národní totalitou. Slyšeli jsme německé agrárníky, socialisty, katolíky, proč oni, každý se svého hlediska, vidí v naší demokratické republice pro sebe prospěch. Heimatfront musí dospěti k tomu, aby řekla, proč vidí všennárodní prospěch sudetských Němců v tom, že jsou a zůstanou s námi. Proč pokládá za lepší pro ně jako pro Němce, s jejich ryze kmenového hlediska, budou-li pro svůj národ pracovati a se politicky uplatňovati zde, v této zemi a v těchto hranicích, nežli kdyby rozmnožili svými třemi a půl miliony duší šedesátimilionovou říši. Heimatfront musila by nám umět říci, že a jakou cenu má naše republika pro sudetské Němce s jejich národního sudetoněmeckého stanoviska. Nejen proto, že s námi žili po staletí, že s námi obchodují a že se snad obávají obětí, jež by přinesl jakýkoli velkoněmecký pokus o revisi, nýbrž proto, že věří v nějaké svoje poslání v přítomnosti a budoucnosti, které by byli s to naplniti jedině v této naší vlasti a nikde jinde. Musí nám umět říci, jaké to poslání jest, a pak necht' z něho vyvozují své národně politické požadavky na takové uzpůsobení republiky, které by jim umožňovalo jejich poslání splniti.

Dovede-li vedení Heimatfronty takto promluvit, a promluví-li takto, pak — ale teprve potom — bude moci o sobě říci, že nezůstalo ničeho dlužno slovní interpretaci svého aktivního poměru ke státu. A že Češi a Slováci mají nadále právo od něho očekávati již jen — činy.

šidlo marxismu, ani se nemůže vykáhati nějakým vnitřně politickým úspěchem, Hitler, jehož masová základna se drobí, musí usilovati tím horečněji o úspěch zahraničně politický. Zdálo se, že nejslabším bodem je dosud Rakousko. Avšak za Rakouskem se náhle vynořil Mussolini. Armáda na brennerské hranici promluvila zřetelnou řečí. Ježto je německá zahraniční politika plná ilusí — počítalo se, že přece vůdce dělal právě s ducem v Benátkách pletky — nastalo překvapení nad touto energií Mussoliniho. Německo bylo rozhořčeno a opustilo za prudkých nádavek zahraničně politické bojiště. Jediná naděje na úspěch na tomto poli je teď Sársko. Podle toho, co jsem uvedl shora, jest zcela možné, že SA. a SS. vtrhnou den po hlasování do sárského území na základě výsledku příznivého pro Německo — a třeba i bez něho. Hrozí noc dlouhých nožů, opakování prvých dnů březnových r. 1933. A protože nebudou Francouzové s největší pravděpodobností ochotni nechatí své uhelné doly bez ochrany, vtrhnou tam i nejbližší francouzské posádky. Válka.

Jaká je dnes situace nad Sárrou?

Jak dopadne hlasování?

Je třeba nejdříve zdůrazniti, že smějí hlasovati jen ty části obyvatelstva, které bydlely v roce 1919 v Sársku. Je to asi 250.000 lidí, o něco více nežli čtvrtina sárského obyvatelstva. Obyvatelstvo sárské je německé. Mluví německy, myslí německy, rádo by zpátky do Německa. Možnost připojení k Francii nemá naděje na úspěch. Francouzi s tím také počítali, potvrzuje to jejich nepatrná propagační činnost nad Sárrou. Začínají-li s ní teď trochu, je to spíše z důvodů representančních.

Ani pro řešení „status quo“, t. j. zachování vlády Společnosti národů, by se nenašel větší počet hlasů, kdyby byl v Německu nepřítel k moci Hitler. Rozhodnutí v Sársku nezní „pro připojení k Německu“ nebo pro „status quo“ — zní „pro Hitlera“ nebo „proti Hitlerovi“!

Sársko je území pohraniční. Obyvatelstvo je ve stálém styku s Němci v říši. Srovnává mzdy v Německu a v Sársku, srovnává ceny, a třebaže řadí krize v Sársku dosti zle, není tu zřejmě tak zle, jako v Německu. K tomu přistupuje: měna Sárska je francouzský frank. Tím bylo Sársko ušetřeno inflace. Jak je na tom německá marka, ví se nad Sárrou. Dnes je téměř nemožné dostat v sárském území za německou marku třeba jen maličkost. I maloměšťáci v obchodech, kteří jsou vnitřně pro Hitlera, odmítají přijímati marku. Jejich deviza je Hitler, jejich devisy jsou franky.

Obyvatelstvo má se hlasováním prohlásiti pro

	Německo RM	nebo status quo (přepočteno) RM
chleba 1 kg	1.20	0.72
mléko 1 litr	0.26½	0.20
brambory 1 kg	0.28	0.10
olej 1 litr	2.20	0.50
margarin 1 kg	1.80	0.80
sádlo 1 kg	2.20	0.80
kokosový tuk 1 kg	1.20	0.60
vejce 10 kusů	1.—	0.50
oslí maso 1 kg	2.40	1.14
cukr 1 kg	0.80	0.56

I kdyby mělo obyvatelstvo pro Hitlera větší sympatie nežli má dnes, rozmyslilo by si jistě dobře, chce-li

za své denní potřeby — při německých pokleslých mzdách — vydávati více nežli dvojnásobek. Němec není tak idealistický, jak se s oblibou líčí v zájmu třídy, vládnoucí v Německu. A není příjemné žiti dobrovolně v zemi, která je uprostřed blížící se inflace — je-li možné se toho uchrániti.

Je to možné? Je zaručeno volné a tajné hlasování? Vládní komise sárská ponechala všechny technické otázky hlasování komisi Společnosti národů, určené k provedení plebiscitu. A podle toho, co komise pro hlasování dosud podnikla a slíbila, lze říci: Ano, hlasování bude svobodné a tajné. V každé volební místnosti bude seděti italský okresní písař, hlasování a počítání hlasů bude střeženo cizinci, v kritické době bude dokonce úřadovati zvláštní policie, složená z Italů a hovořící německy. Byl také nejvyšší čas. Úřednictvo sárské policie je veskrze národně socialistické, s výjimkou jediného policejního auta, které má posádku 6 mužů a podléhá velení tak zvaného „emigrantského komisaře“ Machtse. Těch 6 mužů je prozatím jediná spolehlivá policejní moc presidenta vládní komise Knoxe.

Jak to tam vypadá.

Obyvatelé Sárska jsou dělníci, vyjímaje město Saarbrücken, město malých měšťáků. Sársko je území ryze průmyslové, uhelné doly jsou francouzské, všechny ostatní závody podléhají panu Röchlingovi ve Völklingen. Pan Röchling má zájem na návratu Sárska k Německu, v Německu se dá pohodlněji vykořisťovati — neboť na to si přece utvořili pánové Krupp, Thyssen a jejich bankéř Schröder hnutí nacistů. V Německu už není kolektivních smluv, není stávek, není pro dělníka ochrany proti zaměstnavatelské zvůli. Německo je pro pana Röchlinga a podobné lidi velice svůdné. Jsou to především peníze pana Röchlinga, co jsou v peněženkách národně socialistických agentů v Sársku, a pan Röchling doufá, že se mu tyto peníze vrátí v den nikoli vzdálený s úroky a s úroky z úroků. Už dnes dodává pilně do Německa válečný materiál, což mu ovšem nevadilo, aby nevydělával i bohatě na dodávkách pro francouzská opevnění v Lotrinsku.

Je vidět v Sársku mnoho praporů s lomeným křížem. I na obydlích dělníků a nezaměstnaných. Dělníci jsou závislí na panu Röchlingovi, pan Röchling je mocnost, může propouštěti, může vzíti člověku chleba. A nezaměstnaní jsou vydáni na milost a zmar dobročinným úřadům obcí a měst. A je třeba zdůrazniti: hakenkrajclerši pracují i zde, jako tak často, starou metodou vyděračství. V úřadech sedí hakenkrajclerští úředníci, starosta Saarbrückenu je už dnes docela otevřeně usměrněn — a běda nezaměstnanému, který nepověsil se svého okna prapor! Kdo se odváží heroismu, aby se vydal pro prázdné okno na pospas smrti hladu? Hakenkrajclerši pracují nad Sárrou nejen vyděračstvím — vykonávají už teror i vraždou a zabitím, což je docela vhodné, aby poskytlo obyvatelstvu správné předběžné ponětí o Třetí říši.

Nehodlám se zdržovati výpočtem mnohých případů a únosů, spáchaných na dělnících a jejich činovnících — počínaje útokem na komunistického poslance zemské rady Sommera, který leží ještě dnes v Saarbrückenské nemocnici, a konče atentátem na předsedu sárské sociálně demokratické strany Brauna. Je dokázáno, že všechny tyto teroristické činy byly organizovány z Německa. Ne nadarmo je dnešní německý „sárský komisař“ zároveň vrchním presidentem ně-

mecké Falce, jakýsi pan Bürckel. V Saarbrückenu se dějí podivné věci. Záhadná auta — některá s velmi nízkými čísly, patřícími, jak známo, berlínským vládním úřadům — se vynořují a mizí po dokonaném činu. Kvete agentství a špiclovství. Saarbrücken dostal jméno „Nový Charbin“. Právem lze postavit Saarbrücken po bok Charbinu, bělogvardějsko-japonsko-mandžuskému středisku válečných štvanic. Rád bych vyličil podrobněji jen jeden případ, který se udál v posledních dnech července a který by byl téměř vedl k velmi vážným srážkám — atentát na zmíněného už policejního důstojníka Machtse. Případ, který nebyl v tisku zaznamenán s větší pozorností jen proto, že byl zároveň spáchán atentát na Dollfusse.

Machts bydlí ve Forbachu na francouzské straně. Nelze mu to vykládati ve zlé, člověk má konečně přání, ztráví své noci v klidu. Macht, sociální demokrat, přišel z Německa, kde byl také policejním důstojníkem, dostal místo u sárské policie a utvořil si malý spolehlivý oddíl. Je v nekonečné nenávisti u národních socialistů, kteří jsou zvyklí od „své“ policie na nejmírnější zacházení. Machtse lze lehko nalézt, ježto jezdí každého rána určitým vlakem z Forbachu do služby do Saarbrückenu. Atentát je připravován bezohlednou tiskovou štvanicí. Najde se i útočník, jistý zahradník, který vystoupí z opatrnosti den před atentátem z „Německé fronty“, organizace národních socialistů. Po atentátu je líčen jako zakuklený komunista — způsob van der Lubbeho není ještě stále dosti obehnaný. Macht vystoupí z nádražní budovy, auto čeká, skupina lidí před ním — náhle třesne rána. Macht je ještě v civilu. Vytáhne služební revolver — on, který je napadán v hakenkrajcerském tisku jako zbabělec a zběh — opětuje střelbu a zraní těžce útočníka. Svou pistolí drží v šachu nakomandovaný sem hulákající zástup národních socialistů dokud nepřijede jeho policejní vůz se šesti spolehlivými policisty. Potom si oblékne uniformu se všemi válečnými vyznamenáními, co jich má, a jezdí — zbabělec — hrdě vzpřímen po celý den provokativně pomalu ulicemi Saarbrückenu.

„Německá fronta“ je organizace národních socialistů. Jejich „vůdce“ byl Španěl Pirro, který byl dnes odvolán, ježto prý nepracoval dosti „úspěšně“. Dnes velí pan Bürckel. Je zcela možné, že Německá fronta měla, aspoň na počátku, 93% obyvatelstva. Národní socialisté se holedbají fikcí, jako by hlasování nemohlo dopadnouti jinak, nežli pro Německo. A toho, který odevzdá hlas proti Německu, nebo nevstoupí do Německé fronty, čeká jistá pomsta německé vlasti. A ježto měli národní socialisté v rukou i hospodářské mocenské prostředky, nemohl se odvážít téměř nikdo, aby se postavil na odpor nátlaku.

Dnes je tomu jinak. Německá fronta se drobí a není zcela jasné o těch, kdo v ní jsou ještě z důvodů osobní bezpečnosti, budou-li hlasovati pro Hitlera.

Neboť zatím došlo k úderu protivníkovu: Jednotná fronta. Jednotná fronta všech dělníků — katolických, sociálně demokratických a komunistických. Sársko, jediný volný kus německé půdy, musí být zachováno. Utrpí-li Hitler nad Sárrou při svobodném hlasování porážku, může to mít pro vůdce katastrofální následky.

Jednotná fronta vznikla z akční jednoty na obranu proti krvavému fašismu, dnes je nejsilnější baštou

proti Hitlerovi. Zatím co uspořádal Hitler na Ehrenbreitsteinu projev pro Sársko a zvláštními vlaky sehnal své publikum ze všech možných krajů Říše, koná se v Sulzbachu protidemonstrace. Jednotná fronta přivede 70.000 mužů, nadšených bojovných dělníků, jimž nemohla býti cesta zaplacená, kteří pocházejí jen ze Sárška — co je proti tomu těch 100.000 zaplacených říšskoněmeckých claqueurů, vyšňořených několika renomovanými deputacemi ze Sárška? Proti hitlerovskému teroru se organizuje nad Sárrou obrana. Dělníci střeží svůj majetek a své soudruhy proti Hitlerovým náhončím.

Největší obrat nastal po 30. červnu a 25. červenci. Tehdy přišli katoličtí dělníci a továři. „Neue Saarp-post“, katolický opoziční orgán proti Hitlerovi, který je placen Vatikánem, jak se proslýchá z bezpečného pramene, táže se ještě dnes v každém čísle: „Co se stalo Klausenerovi a Probstovi?“

Při tom se dělníkům v jejich akcích překáží „demokratickou“ korektností presidenta Knoxe. Tento Skot se cítí ve své — dodejme — nepříjemné situaci zavázán demokraticky; zakáže-li už jednou několik říšskoněmeckých listů pro neustálé útoky na vládní komisi, zakáže zároveň dva dělnické časopisy. Vyrovňavající spravedlnost, avšak nevhodná.

I ve vládních kruzích národně socialistických je dnes jasné, že už nejsou vyhlídky pro Hitlera tak příznivé jako dříve. Nešetří se penězi. Nezaměstnaná mládež ze Sárška se přijímá do říšskoněmecké pracovní služby a tvoří se „sárská legie“, zcela podobná legii rakouské.

Sárská otázka patří k Achillovým patám Hitlerovým. Co se stane, dopadne-li hlasování proti němu? Co se stane vůbec den po hlasování? — Před odkupem dolů nedostane přece Sársko docela jistě. — Dá se Hitler na pochod? Musí se dáti na pochod, aby mohly vybuchnouti navenek hořlaviny, nahromaděné uvnitř Německa?

V den atentátu na Machtse, kdy byla v Sársku nálada pro puč, byly mobilisovány francouzské posádky ve Forbachu a jinde.

Vypukne válka o Sársko?

do ba a lidé

Robert Neumann:

Dobročinný život Sira Zaharova

Přinášíme nejen několik pohledů na soukromý a veřejný život Sira Basila, „velkého filantropa“, lovece po penězích a po moci, sběratele řádů, důvěrníka královna a doživotního přítele španělské grandy s třiatřiceti jmény, mimochodem majitele a spolumajitele největších zbrojařských koncernů Evropy. Věnoval mu nesmírně dramatické dílo Robert Neumann, „Sir Basil Zaharoff, der König der Waffen“, Zürich.

Po stopách záhadného muže.

Dělá, co může, aby jeho portret nebyl přesný. Dokumenty o narození? Požár zničil, bohužel, matriku v chrámě. Hledáte určitý akt, který se ho týká, ve vídeňském válečném archivu — obal je na místě, je však prázdný, spisy chybějí. Po velkých obtížích dosáhnete dovolení na-

hlédnouti do spisů o jeho procesu — dokumenty si však vyžádalo ministerstvo a, bohužel, už jich není možno vypátrat. Kupuje zámek ve Francii — a náhle jsou skoupeny všechny jeho pohledy a fotografování je přísně zakázáno. Při psaní jeho životopisu je třeba chopiti se role historického detektiva. Dosavadní „standart work“ o Zaharovovi „Muž v temnu“ od Richarda Lewinsova se ukáže při tomto studiu nedostatečným pramenem.

Pozdější anglický Sir, francouzský státní občan, řecký nacionalista, ruský nacionalista a turecký nacionalista, se narodil, pokud se dá zjistit, 6. října 1849 v cařihradském předměstí bídy, v T a t a v l e. Tatavla je, jakmile se večer snese, střediskem všech orientálských neřestí a zvráceností, nebezpečným konkurenčním střediskem proti Galatě, kde trojúhelník Jenišerši, Jürík Kalderin a Rue de Galata, soustředí v sobě výlupek žen z celého orientu a námořníků z celého světa. Tatavla je naproti tomu hnízdem tajné prostituce a hlavně orientální neřesti. Sir Basil Zaharov sám později s úsměvem vyprávěl, že tu býval průvodcem cizinců a hasičem, tedy mužem drobných měšťanských poměrů. Hasič cařihradský vypadal však jinak než dnešní.

Až do devadesátých let měli cařihradští hasiči svůj vlastní cech, jenž se nazýval „cechem lupičů“ a byl podobně organizován s podobnými úkoly, jako američtí gangsteři. Propukli-li v některé čtvrti požár, vyrazili hasiči, používali však méně své nepotřebné stříkačky, než svých nástrojů ke vloupání a loupežím, které si přivázeli s sebou. A v dobách, kdy nikde nehořelo, zaměstnávali se tito „tulumbadži“ vloupáním, krádežemi, vraždami na zakázku a tak podobně. Bývali nejhorší čeládkou starého Cařihradu: o příslušenství k tomuto stavu dá se vyprávět pouze v těch zemích, kde o nich není nic blíže známo. Druhé povolání mladého Zaharova, povolání průvodce cizinců, znamená také v Cařihradě něco jiného, než v Paříži nebo Londýně. Průvodce cizinců je v Cařihradě současně „pesseng“, kuplíř, a opatřuje cizincům řemeslně ona dobrodružství, na něž je v Evropě káznice. Basil Zaharov si brzy uvědomil, že toto povolání je méně namáhavé a současně výnosnější, než povolání hasiče. Věnoval se tedy další tři roky v Cařihradě těmto službám cizinců a byl z toho velice slušně živ.

Několik dobrodružství trochu trestných.

Jeho další život v tomto městě je zahalen mlhou: dá se jen zjistit ze svědeckých výpovědí, že byl v Cařihradě až do velikého požáru roku 1865, že po něm zmizel, vrátil se po několika letech zase nazpět a měl oplétání se soudy, prý pro vraždu policisty. Bylo to roku 1870. Dobu mezi tím, podle různých indicií, trávil v tehdejších ruském městečku Vilkomiru v gubernii kovenské, v dnešním Litevsku. Žil tam prý pod jménem Sahar, jež bylo ostatně i jménem jeho řeckých předků, byl piják, hráč, sukničkář a rváč, měl dítě s Haje Elkou Karolinskou; jménem Haim Manelevič Sahar, syna, jenž se později jednou za Zaharovova pobytu v Paříži objevil, usiluje o jeho uznání, dosáhne s ním skutečně jedné rozmluvy. Při této rozmluvě Sir Zaharov zjistí, že tento rusko-židovský syn se svou bídnou angličtinou není pro něho žádoucím dědicem a nehlásí se k němu. Přes to však dcera Haima Maneleviče vystupuje později v londýnském Sketchi jako „Miss Yonna Zaharovová“, vnučka slavného lidumila Sira Basila Zaharovova“ (1921).

To však se stalo mnohem později; my nalézáme Basila Zaharova prozatím v Cařihradě a píše se rok 1870. Byl trochu průvodčím cizinců, trochu nosič v přístavě, „hamal“, dokud ho strýc Antoniadese nevzal do svého textilního obchodu, oceňuje jeho znalosti řečtiny, turečtiny, španělštiny, angličtiny, francouzštiny a ruštiny. Jednou za nepřítomnosti strýcovy Basil Zaharov odnesl ze skladu tolik balíků zboží, kolik se dalo, prodal je v dražbě, vydělal asi 1000 franků, vsedl na loď a ujel do Londýna. Byl tam zatčen a uvězněn v londýnském Old Bailey: soudní spisy

z roku 1873 a referáty v novinách („Times“) zachovaly památku o tomto procesu Basila Zaharovova. Proces byl odročen, Basil Zaharov byl na kauci propuštěn na svobodu po složení slibu, že se na vyzvání dostaví k soudu. Kauze propadla a Basil Zaharov se k pokračování v jednání nedostavil dodnes.

Brzy nato, roku 1873, ho najdeme v A t h é n á c h. I zde povolání „průvodce cizinců“ prosperuje; kromě toho tu byl kupeckým příručím, číšníkem a nezaměstnaným. Ochrana příbuzného, vrátného v hotelu, by mu byla mnoho neprospěla, kdyby se ho nebyl ujal athénský mladý boháč a pozdější ministerský předseda Stephanos Skuludis. Není jasno, jaké obchody je k sobě poutaly — jisto jen je, že budoucímu ministerskému předsedovi způsobila mnoho nepřijemností zpráva athénské noviny o tom, že Zaharov je uprchlý trestanec, že zabil policistu — a že dokonce byl na útěku zastřelen. Zastřelení se ukázalo nesprávným, naopak, Zaharov byl živější než kdy jindy. A když švédský kapitán hledal vhodného zástupce pro anglickou zbrojařskou firmu Nordenfeldt, stal se na doporučení Skuludisova Basil Zaharov zbrojařským agentem. Bylo to 14. října 1877. Od té doby jeho život stoupá.

Přes mrtvoly kupředu.

Prodej prvního podmorského člunu firmy Nordenfeldt řecké vládě bylo jeho parádním kouskem. Basil Zaharov v té době totiž pojednou objevil své vlastenecké srdce. Byl Řek a jeho vlasteneckou povinností bylo dopomoci řecké vlasti k nadvládě v Egejském moři: povolit řecké vládě dokonce velmi výhodné splátky. Měl smlouvu o tomto prodeji ještě mokrou v ruce, když se již rozjel do Cařihradu: uvědomil si totiž, že vlastně v Turecku spatřil světlo světa a že je povinen své rodné zemi s poukazem na řecké nebezpečí prodati nejméně dva podmorské čluny. Podmorské čluny sice nefungovaly, prodeje však byly perfektní. A zejména důležitým bylo, že nákup podmorských člunů v Turecku počala ruská vláda považovati jako hroznou výzvu. To byl šťastný start: od těchto prvních prodejů podmorských člunů, jež se podařily Basilu Zaharovovi, nezmizela nová zbraň už z vojenských rozpočtů žádného přímořského státu. Kromě toho si tu uvědomil Zaharov nový princip: vyzbrojování dvou protivníků, jenž se stal později jeho specialitou.

Tu však se objevil vážný konkurent, Sir Hiram Stevens Maxim, se stejně novou zbraní: se strojní puškou, již právě prodával rakouské vládě. Zaharov byl záhy ve Vidni. Dvakrát se mu podařilo nastrojiti nejdůmyslnější sabotáž této nové zbraně: když Maxima omrzela konkurenční zápas s rafinovaným Zaharovem, pozval si bývalého hasiče do hotelového pokoje. Výsledkem jejich rozmluvy byl změněný zápis ve firemním rejstříku londýnském: dvě konkurenční firmy Maxim a Nordenfeldt se spojily: jsme v roce 1888.

Tu se rozjel Basil Zaharov do Moskvy a záhy byl uveden plavý elegant vysoké a silné postavy do nejvyšší ruské společnosti. Šéfem carského ruského dělostřelectva byl velkokníže S. Jeho přítelkyní byla slavná tanečnice K. Brzy nato se vypravuje, že tanečnice K. má nového favorita, jakéhosi Angličana z Řecka, nebo Řeka z Anglie. Za týden poté jde do Anglie první objednávkou zbraní k firmě Zaharovově. Jindy setká se (podle anekdoty, která je typičtější než nejdoloženější reportáž), objednávkou s překážkou, jakýsi major se staví na odpor. Zaharov ho navštíví, rozmlouvá, nabídne mu cigaretu z tabatěrky, v níž je složena tisícirublová bankovka, hledě diskretně stranou. Pak si vezme sám cigaretu a zjistí, že bankovka zmizela. Vyjednává dále, major je však stále jako skála. Zaharov nechápe. Tu řekne major: — „Ach — buďte tak laskav, nemohl byste mi nabídnout ještě jednu cigaretu?“

Ve společenské ročence „Tout Paris“ na rok 1890 najdeme jméno pana Zaharovova, povoláním „major“

tele zahraničních řádů“, bytem v Ulici dobročinnosti, 54. Pan Maxim je v té době reprezentativní figurou firmy Maxim, Nordenfeldt Guns Ammunition Co., pan Nordenfeldt je už přitlačen ke zdi, a jeho podíly nakupeje pan Basil Zaharov. Do té doby byl jakýmsi levantinským živlem. Jakmile však měl vyděláno jednou 100.000 liber šterlinků, byl již státotvornou osobností. A prodával zbraně různým státům, zejména také Španělsku: náhodou se tu seznámil s mladou paní s mnoha jmény, z nichž část zní Maria del Pilar Antonia Angela Petrocinio Simona de Muguiri y Beruete. Přestal také nosit strakaté kravaty. V Jižní Americe zasáhl do války o Chaco mezi Bolivií a Paraguai: zásobil obě strany potřebnými děly. Také Japonsko bylo tehdy vyzbrojeno evropskými zbraněmi, podplacením generála Fujii se dala věc hladce uskutečnit: malý generál se později za to ocitl na šibenici. Obchody zkrátka jdou na všech stranách.

Dobrodinec.

Není divu, že Basil Zaharov opět jednou rozšiřuje firmu: dostane nadále jméno Vickers Sons and Co. Zaharov a Maxim jsou spolujednateli, panu Maximu je však záhy přichystán čestný hrob ve správní radě. A pan Basil Zaharov jede se čtyřspřežím v lakovaném třpytivém kočáře po Champs-Élysées. Jeho podniky se šíří do dalších a dalších zemí: říká se tomu „národní průmysl“. V Itálii je to Vickers-Terni, v Německu Loew-Gontard. Také ve Francii je třeba založit si posici. I dá se roku 1908 pojednou mezi dobrodince: zařídí domov pro francouzské námořníky. Na výstavě v Bordeaux je mu připnuta stužka rytíře čestné legie, za ministerského předsednictví pana Clemenceaua, s nímž ho bude poutati později dosti intimní přátelství. Pak koupí jakýsi denní list, založí obrázkový časopis Excelsior, zjednává si posici v tisku. Za rusko-japonské války 1905 si zajede ještě jednou do Ruska, kam útočí i jiné zbrojařské firmy: anglické Armstrong a John Brown, rakousko-uherská Škoda, Austin Normand a Schneider z Francie, Blohm et Voss a Krupp z Německa. S firmou Schneider-Creusot svede první zápas: jeho výsledkem je, že páni od Schneidera najdou jednou pana Zaharova ve svém středu jako podílníka své firmy, hned nato ho najdou ve firmě Putilov v Moskvě rovněž vedle sebe, v nově založených loděnicích v Nikolajevu na Černém moři také vedle sebe. Konečně se podaří nátlaku Francouzů u carské vlády Zaharova z Ruska vytlačit: přinášejí totiž nejen zbraně, nýbrž i peníze, obrovské sumy zápujček, sehnané u malých francouzských vkladatelů, kteří později o všechno přijdou.

Netrvá dlouho a vynoří se zpráva, že Zaharovova firma Vickers uzavřela smlouvu s tureckou vládou a zřídila pro ni nové loděnice: Zaharov staví turecké křižníky, má monopol na výstavbu celého tureckého loďstva. Nelije však jen děla, i mešitu Turkům vystavěl. Odysseus se ocitl zase ve své rodné zemi. Rusko je polekáno touto hrozbou, je zván rychle zpět do Ruska, a 24. dubna 1913 zřizuje již továrnu na děla v Carycinu.

Trochu války.

Rok 1914. Nejprve trochu pobouření ve francouzské veřejnosti, když se prozradí, že do Putilovovy továrny, které dodala francouzská firma Schneiderova své modely děl, pronikla německá firma Kruppova, a že francouzské zbrojovky vyzbrojovaly nejen Itálii, v té době ještě sprátenou s Rakouskem a Německem, nýbrž i Bulharsko. Účel těchto poplašných zpráv byl dosažen: ve Francii se sehnala zápujčka 25 milionů liber šterlinků pro Rusko, za níž svorně vyzbrojovaly Rusko francouzský Schneider s anglickým Vickersem. Byla to jedna ze Zaharovových „animovacích“ akcí velkého slohu. Nadějný

mladý muž, jenž prodával roku 1877 Řecku nefungující podmořský člun, nabyt roku 1914 již světového formátu.

Poplach však nezpůsobilo faktum, tentokrát pravdivé: že francouzské zbrojovky uzavřely s německým Kruppem syndikát o ruských dodávkách, v němž se zavázaly, že si nebudou navzájem konkurovati ve vymáhání pohledávek a zaručily si, že budou ničiti jakoukoli další konkurenci podbízením. Basil Zaharov je ovšem při ruském obchodě zúčastněn. A dne 31. července, kdy byl zavražděn v Paříži Jean Jaurès, byl v téže Paříži jmenován poručíkem čestné legie: pan Basil Zaharov, s odůvodněním: za mimořádné služby.

Válka ho naplnila dalším organizačním duchem. Od své firmy „Le Nickel“ z Nové Kaledonie dodává drahecenný kov do Evropy. Komu? Do Hamburku pro firmu Krupp, 2500 tun niklu dodává vlastenecký Francouz Zaharov nepříteli. Když úřady v Brestu chtěly zásilky zabavit, přišel z Paříže rozkaz, aby loď byla propuštěna: dobré přátele na vlivných místech má tento muž. Ostatně němečtí vlastenci nebyli lepší: firma Krupp dodávala stejným způsobem za války přes Švédsko válečný materiál do Ruska. V procesu, který německá republika po válce proto proti p. Kruppovi zahájila, se mu ovšem za tento malý obchodní manévr nic nestalo. Stejně prodala tato firma Krupp i své patenty na výrobu šrapnelových zapalovačů firmě Vickers do Anglie za obnos 123 milionů shillingů: na základě této cifry, jež odpovídá počtu zhotovených šrapnelů, by se dalo snad i vypočísti, kolik německých vojáků ve válce padlo za tento výdělek německé firmy Krupp. Tatáž firma dodala prý za války obrovská množství jiného válečného materiálu, zejména ostnatého drátu, do neutrálních zemí, dobře vědouc, že tento materiál je určen pro nepřátelské země.

Pan Basil Zaharov měl dosti prozíravosti, že ve chvíli, kdy ještě nikdo neměl tušení o tom, že vypukne válka, nesmírně zvýšil počet svých zbrojařských akcí. Stal se ve své pětadesátce vážným a váženým mužem, soustřeďoval ve svých rukou celé zásobení spojenců válečným materiálem, měl ke své dispozici zvláštní anglickou válečnou loď ke svým cestám a byl vlastencem nad všechny vlastence. Při své první rozmluvě s Aristidem Briandem ponechal na jeho stole šek na milion franků s nadpisem: pro vdovy po padlých ve válce. A vzpomněl si při této příležitosti i na svou druhou vlast, na Řecko, které se dosud stranilo války, protože jeho král, švakr císaře Viléma, se nemohl odhodlati postaviti se po bok spojenců. Bylo třeba ho k tomu pohnouti: Zaharov se ujal tohoto úkolu a věnoval na francouzskou propagandu v Řecku 2.000.000 franků, založil tiskovou agenturu, rozněval po novinách zprávy spojencům příznivé, podporoval Venizela, podplácel odpůrce, ukáže Řekům blokádní loďstvo vyzbrojené krásnými děly firem Schneider-Creusot a Vickers-Zaharov. Konstantin jde ze země, Venizelos se dostane k moci, Řecko jde na stranu dohody, bulharská fronta se zhroutí, válka se vede šťastně dále.

Partie o naftová pole.

Při skončení války stal se sedmdesátiletý konkvistador na vrcholu moci. Přepadla ho nová vlna dobročinnosti — potřeboval dosáhnouti čestného doktorátu práv (práv, ironie), byl povýšen na velkodůstojníka řádu čestné legie, dostal anglický velkokříž, titul baroneta a stal se Sirem. Byl přímo mythologickou figurou. Nebyl však daleko ještě u konce své dráhy — ještě mu zbývalo vykonati svou alexandrovskou výpravu, největší loupežnou výpravu, již znají dějiny světového hospodářství, hru s Anglií, Francií, Řeky, Turky, obyvateli Iraku, s Vahabity, s muži Kurdistanu, společnostmi Spojených států a s Druzy.

Tento příběh budeme vyprávěti jednou, až budeme mluvíti o petroleji, o druhé světové válce mezi Amerikou

a Francií a společností Standard Oil na jedné straně, a mezi anglickým světovým imperiem a společností Shell na druhé straně, až budeme vypravovat o válce o mosulská naftová ložiska, v níž stály proti sobě průmyslově mocnosti reprezentující kapitál 1.000.000.000 liber šterlinků: a to je suma, proti které žádná mocnost na světě nic nedokáže. V této válce hrál Sir Bazil Zaharov mistrně svou partii, dovedl ozbrojovat všechny strany, a vydělávat na všech: přes stotisíc Řeků, stejně Turků položilo život při této partii, a jeden milion Arměňanů obětoval život proto, že nešťastnou náhodou seděli právě na těch místech, kde nesmírná nová moře podzemní nafty byla nalezena. Zaharov v této válce zaměstnával Francouze, spoutané ruhrskou okupační tím, že podporoval Německo a pomáhal udržovat marku, stojící před zhroutilím, při jejím kursu: nešlo tu o nic jiného než o to, aby Francouzi neměli příliš volné ruce na východě. Nás nebude na této válce zajímat to, že se na konec velmoci dohodly a rozdělili si naftovou kořist mezi sebe, ani to, že se dnes stalo nejvyšším pochybným, existují-li ona závratná moře nafty skutečně v oněch místech, kde pro ně padly miliony lidí a byly obětovány miliony liber. Bude nás zajímat jen to, že to byla poslední velká partie, kterou ve světové politice Sir Bazil Zaharov spoluhrával.

Roku 1925 odešel náhle do soukromí. Prodal své zbrojařské akcie. Vzpomněl si na to, že uprostřed všech vítězných světových bojů zapomněl na jedno: na svůj soukromý život. Navštívil, maje přes 78 let, jednu dámu se třiatřiceti jmény, z nichž nejzvučnější jsou Maria del Pilar Antonia Angela Patrocinio Simona De Miguero y Berueta, onu vévodkyni, kterou už jednou potkal před osmatřiceti léty. Dne 22. září 1924 se s ní, která také už byla babičkou, oženil a stal se tak příslušníkem dynastie monacké, která ke své krvi z rodu Bourbonů dostala v tomto okamžiku ještě druhou krev z kaňhradské Tataravly, prostřednictvím jednoho hasiče, průvodce cizinců a sira. Bohužel stará dáma záhy zemřela a Sir Bazil Zaharov se netěšil dlouho z líbánek.

Dnes žije v Balincourtu ve Francii, na svém letním sídle, projížděje parkem na vozíku na kolečkách, na vozíku s péry ze znamenité sheffieldské oceli. Občas přichází do novin zpráva, že Sir Bazil Zaharov zemřel: nazítří se však tato zpráva pravidelně vyvracívá. Sir prý má tyto zprávy rád, protože znamenají, že bude dlouho živ. Před nedávnem jeden americký senační reportér přinesl z New Yorku po své reportážní návštěvě v Evropě senační zprávu, že prý Sir Bazil Zaharov už dávno nežije, že už je dávno u svých kaňhradských otců, a zastupuje ho jen jakýsi double. Obáváme se však, že to není pravda: daleko spíše se nám zdá, že Zaharovové neumírají nikdy.

dopisy

Falešné obrazy a jejich přátelé.

Vážená redakce!

K dopisu p. O. Kerharta dovoďte mi říci toto:

Je to opravdu zvláštní, kolik přátel mají falešné obrazy. Vlastně by se nemělo proti kultu falešných obrazů vystupovat. Obraz si člověk kupuje, aby měl z něho radost. Když si někdo může opatřit tyto pozitky obdivováním padělků, je vlastně ve veliké výhodě, nemusí se plahočit za věcmi pravými. Ti, kdo vidí, jsou na tom tak špatně, jako ti, kdo slyší. Špatná muzika, špatné obrazy je rozčilují, a to hledání pravdy v dobrém umění je vlastně veliké duševní trápení. Nic není horšího, než taková věčná pochybovačnost, ti spokojení ani nevědí, jak se mají dobře a čeho jsou ušetřeni.

Bohužel, vedou ke kupování padělků také momenty málo ušlechtilé. Předně snaha, mít něco zvláštního, co nikdo nemá, a poříditi si to za laciné peníze. Sběratel, kterému se nabízí v Praze Renoir za 50.000 Kč, ví velmi dobře, že v Paříži stojí 200.000 Kč nebo ještě více, ale kouzlo laciného kupování je tak mocné, že zatlačí obyčejnou rozumovou úvahu, že ten rozdíl v ceně daleko vyváží cestu do Paříže, že je prostě holý nesmysl, aby někdo prodával v Praze za 50.000 Kč věc, za niž může mít v Paříži 200.000 Kč. Tak je to i s českými věcmi. Ne ten padělaný obraz, ale ta výhoda, že sběratel koupil za 5.000 Kč to, zač Moderní galerie zaplatila 100.000 Kč, láká a vede k jednotlivým koupím, ba dokonce k celým sbírkám fals. Ať se vytýká Moderní galerii cokoliv, nikdo nemůže tvrdit, že by kuratorium za celá dlouhá léta své činnosti bylo koupilo padělek. Je-li připsání asi pěti děl pochybné, jde o věc názoru a nové objevy přinesou snad ještě vysvětlení. Druhou pohnutkou ke kupování padělků je touha po rychlém zisku, koupit něco za 10, co by se dalo za rohem prodat za 25. Tyto chytráky není třeba litovat, za svou chamtivost jsou trestáni právem.

Poslední veliké evropské aféry padělatelské vykazují společný rys. Mezi napálenými nejsou veliké světové obchody s uměleckými předměty, ani velcí sběratelé. Ti se nedali zlákat nabídkou renaissanční sochy za milion lir, ani obrazu van Gogha za 20.000 marek, a klidně platí tři miliony lir a 100.000 marek. Jsou asi velmi špatní obchodníci, řeklo by se u nás. Náš denní tisk s velikou oblibou přináší zprávy o výhodných cenách Corotů, Milletů a moderních Francouzů, o levných háječných věcech, přivezených z Ruska. Tolik jmen, tolik slávy za tak málo peněz, a ta musea a ti velcí sběratelé jsou zrovna zabednění, ne a ne to koupit, kupují dál za drahé peníze a nedají se zlákat těmito svůdnými nabídkami. V tom přece musí být něco nekalého, to je asi všechno podplaceno, ty tak výhodně nabízené objekty mají přece expertisy, tu je fotografie s mnoha razítky ozdobeným ověřením pana profesora dra Abelesa z Paříže, pana — řada titulů — Mumpitze z Hamburku, pana van den Dief z Amsterdamu, kdo by si přál více. Tolikrát se o těch věcech už psalo, každou chvíli se objeví nový trik, ale není pomoci, za krátký čas se najdou nové a nové oběti, které ochotně naběhnou, ať soukromě, ať žurnalisticky.

Žádná galerie nemůže přirozeně kupovat laciné obrazy takových kvalit, nemůže ani kupovat pravé drobnosti za laciné peníze. Poměry se v posledních letech velmi změnily. Definitivní vítězství impresionismu přineslo nadhodnocení malých studií, cenila se bezprostřednost podání, bylo to vítězství skizzy. Dnes se opět vrací svět k hotovým dílům, nevdává mu atelierová kompozice, nežádá bezprostřednost postřehu, chce míti v obrazu více z umělce než z objektu. Jsme na přelomu vkusu, a to se jeví také v cenách. Na západě je dnes zájem o hotová díla, která se udržují, proti tomu fragmenty, skizzy a studie jsou podbízeny. Proto je možno míti dnes Deraina za 3000 Frs, ač se za jeho veliké obrazy dále žádá a platí 100.000 Frs, Corota za 5000 Frs zrovna tak jako za 800.000 Frs, impresionisty od 2000 do 500.000 Frs, Takový přelom vkusu se neudál po prvé; je asi působen tím, že malý sběratel byl z trhu vůbec vytlačen, že není kupců těchto roztomilých maličkostí, které se ještě nedávno tak drazo prodávaly. Bylo jen dobře, že je galerie nekupovaly, není však důvodu, proč by malý sběratel nevyužíval dnes příležitosti a nekupoval tyto krásné maličkosti za málo peněz. Však on se k nim zájem zase vrátí, ne snad v té míře, jako dříve, ale co je v nich dobrého, zůstane. Ovšem nesmí se sběratel dát oklamat a domnívat se, že za málo peněz lze skutečně

dostati veliká, klasická díla starého i moderního umění; ta jsou pořád velmi, velmi vzácná. Nejjistější je vybrat si dobrým okem zcela moderní obrazy žijících umělců. Sběratel má jistotu, že koupil věc pravou, a když dobře vidí, může se mu podařit, že bude mít jednou opravdu veliké, klasické umělecké dílo. Ta ideová spekulace, přemýšlení, vidění do budoucna, to je krásné, na tomto poli se má sběratel snažit dobýt úspěchů. To je také tajemství úspěšných obchodníků obrazy, že dovedou objevit kvality o řadu let dopředu a prosadit je proti horšímu vkusu obecnosti. Kdo kupuje, aby věc obratem prodal draž, je hokynář, kdo kupuje, aby spekuloval s pochybnými expertisami, je dryáčnik; u takových sběratelů je zcela v pořádku, když prodělají. Něco jiného je ještě objev, ale komu se objev povede? Není jich tolik, jak se obvykle soudí, a musí se k tomu moc a moc znát i vědět. Zhodnotí-li se umělecké dílo objevem, je vyšší cena zcela oprávněna jako odměna za vědění.

Ještě jedna věc se nesmí přehlížeti. Pro obratného heliografa není nic snazšího, než padělat písmo a tím celou expertisu napodobeným rukopisem. Dá se také sejmut pravá expertisa z pravého obrazu a přenést na falešný. Pravý obraz se nechá pak bez expertisy. Všechny tyto triky jsou tak prosté, že by je ve svém povolání každý snadno odhalil, ale poněvadž jde o obor pro laika velmi obtížný, tak se jim přes jejich velikou nepravděpodobnost věří.

Falešné obrazy bývají dvojího druhu: buď padělané, to je zhotovené falsatorem tak, aby vypadaly jako něco co nejsou, nebo „vysoko připsané“, zhotovené původně bez nejmenšího úmyslu autorova představovat nepravdu. Jsou to díla průměrně nadaných žáků, která bývají po čase obratnými lidmi připisována talentům, ba dokonce geniům, a někdy se na nich objevují i falešné signatury. Krásným dokladem jsou obrazy velikého ctitele van Goghova, Schuffeneckra, které byly po smrti svého tvůrce vpašovány do díla van Goghova, z čehož byl veliký berlínský proces. V takovém případě dělá roztržidění někdy opravdu potíže.

Není to dávné, měli jsme v Praze výstavu českých podobizen XIX. století. Řada prací na této výstavě vystavených patřila do druhé kategorie, byly to podobizny velmi podprůměrné kvality, které byly odvážně připsány prominentním autorům. Zda se tak stalo bona či mala fide, nevím.

Josefu Mánesovi byl nesprávně připsán dámský portret s falešnou signaturou, prý komtesy Thunové, ještě jeden portret prý baronky C... , nějaký mužský portret a dvě nemožné kresby starce a stařeny. Quidu Mánesovi byla připsána podobizna jakési nemožně nakostýmované dámy, malovaná špatným natěračem, a portret staré dámy. Vizte Štencovo „Umění“, svazek VIII, čís. 1, str. 35, kde obsírně o tom píše prof. Žákavec. Většina kritiky v denních listech to spolkla s patřičným nadšením jako malinu.

V jiné výstavě paradoval opět akvarel Josefa Mánesa, portret baronky Lannové, dosti neobratná kopie podle originálu, který visí u bankéře Bondyho. Tato věc patřila do první kategorie padělků.

Ve výstavě obrazů v Umělecké besedě, o které jsem psal, byly obrazy obou kategorií. Za tuto výstavu se hlásí k odpo-

vědnosti pan O. Kerhart, který je na ni zřejmě velmi hrd, zejména na obrazy, které byly mnou, „nejhruběji napadeny“. V mém dotazu: Proč se vystavují falešné obrazy? nebylo, myslím, žádné rozhořčení a tím méně mohla sledovati nějaký skrytý cíl. Prostě bylo mi už těch falešných obrazů u nás trochu mnoho, spíše bych se mohl ještě tázat, jaký skrytý cíl mají všechny tyto výstavy.

Pan Kerhart začíná svou obranu zbytečnou obhajobou pěti obrazů Průchových. Já přece připustil, že je jich bezpodmínečně pravých dokonce š e s t, jen podmínečně pochybuji o třech. Nemusí tedy pan Kerhart nikoho ohromovat autoritou ředitele ústavu pro dějiny umění Karlovy university, všichni panu řediteli věříme a v úsudku o pěti obrazech Průchových panuje naprostá shoda. Pro svou osobu přiznávám ještě bezpodmínečnou pravost toho šestého.

Jinak je to s tak zvanými obrazy Slavičkovými. Bylo jich vystaveno celkem o s m, pan K. cituje d v ě expertisy Štechovy, nevím, vydal-li je Dr. Štech právě k těmto obrazům. Když jsem si dal zjistit, kdo výstavu pořádal, kdo obrazy pro výstavu expertoval, bylo mi řečeno, že expertisu nemají. Pan Kerhart je ctitelem expertis, já nikoliv, ale přes to jsem se po nich ptal, poněvadž jsem v prvním momentě nechápal, jak je možné, aby se někdo uspořádáním výstavy tak blamoval.

Panu Kerhartovi však zřejmě nestačí oči, potřebuje jiných důkazů. Nic snazšího. Ať nynější majitel těchto padělků podle Slavička prokáže jejich provenienci. Od Slavičkovy smrti uplynulo sotva dvacet pět let, musí se alespoň u některých dát zjistit, kde byly.

Pan Kerhart se pohoršuje, že si dokonce myslím, že lze vydávat Havránka za Mařáka a přidává: Prosim, nebudeme se s ním o tom hádat. Skutečně, já si to nemyslím, já to vím, znám všechny tyto Pseudomařáky z doby, kdy ještě visely v obchodě obrazy co díla Havránkova, řádně signovaná a byly jako díla Havránkova prodány. Nebudeme se opravdu o to hádat, důkazem mohu posloužit panu Kerhartovi kde a kdy si přeje? Proč se nikdo nezmylí tak, aby udělal z Mařáka Havránka? Vždycky jsou ty omyly naopak.

Studie Brožíkova je expertována žákem Brožíkovým, malířem Skramlíkem. Nedržím na expertisy, ndržím také na umění pana Skramlíka. Je-li dokumentární cena Skramlíkovy expertisy tak přesvědčivá, jako jeho výtvarná díla, pak mám určitě pravdu.

Teď ještě k Chitussimu. Jistě cením dílo a ne podpis, ale nerad vidím, podpis tam, kam nepatří. Když je pan Kerhart toho názoru, že t. zv. Chitussiho obrazy na této výstavě vystavené jsou dokonce neobvyklé kvality, nemohu se s ním přit, v mých očích jsou to amatérská, pacitěná výtvarná nedochůdčata.

Tím bych vyčerpal dopis pana Kerharta. Obrazy Průchovy, o nichž nikdo nepochyboval, Kerhart hájí, ale já jsem ještě odsoudil tři obrazy připsané Kosárkovi, dále dva připsané Quidu Mánesovi a jeden Navrátilovi jako padělky, o těch se pan Kerhart nezmiňuje. Co je s nimi, jsou pravé nebo falešné? Já tvrdím, že falešné, pan Kerhart mlčí — ?

B. Palkovský.

Vkusné, dobré dopisní papíry

KAREL KELLNER, PRAHA

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 61, U MUSEA
DLOUHÁ TR. 17, U STAROMĚST. NÁM.

Svět knih

Roč. 4. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

46

Otokar Fischer:

LOUČENÍ DOMA.*

Pojď poklonit se ještě jedenkrát,
kde lípy voní!

Co mrtvo, mám zas jinak nějak
rád než loni.

Háj břízek rozhlédnuv se po
kraji

svůj ševel chýlí,
kde plno jmen, a všechna
řikají:

My byli.

Zde anděl k děcku na kámen
sí klek,

sám chorých rysů,
zde u zídky trs bílých macešek
je bez nápisu.

Jde hrobník s vodou. Kanou
do duše

nám zvuky dávno známé;
pojď, vždyť je smrti zaléváno
vše,

co v srdci máme.

* Ze sbírky „Poledne“.

Z VÝSTAVY SOUČASNÉ KNIHY.

Čtenářská soutěž. — Klub nakladatelů Kmen přichystal pro své návštěvníky výstavy současné knihy brožurku, ve které na 16 stranách jsou otištěny výňatky z knih českých spisovatelů. Je v nich zastoupeno celkem 26 autorů, z čehož je 17 ukázek prózy a devět básní. Soutěžící má přesně určití názvy, jména autorů a nakladatelů knih, z nichž jsou ukázky otištěny. Uzávěrka soutěže je 30. listopadu. Vylosova-

ným účastníkům se dostane odměn v knihách v tomto pořadí: 1. cena 1000 Kč, 2. cena 500 Kč, 3. cena 300 Kč a dalších 50 obdrží knižní přemii.

Naši autoři v cizině. Tímto záhlavím označený kout stánku nakladatelství Fr. Borového na výstavě současné knihy a slovenské knihy, pořádané Kmenem, seznamuje návštěvníky s knihami českých autorů, které byly vydány za hranicemi. Je tu celkem 80 knih, které již svým vzhledem prozrazují cizince v této prohlídce knih československých: zjišťujeme mezi nimi 57 knih Karla Čapka, 9 knih Ivana Olbrachtova, 7 knih Fráni Šrámka, 4 knihy Welzlovy, 1 Josefa Čapka, 1 Čapka-Choda a 1 Karla Tomana. Nejrozšířenější knihou je v řadě Karla Čapka, které je tu v řadě

ANATOLE FRANCE O KNÍHÁCH PAMĚTI, KORESPONDENCE atd.

Vytýkává se lidem, že mluví sami o sobě. A přece právě tento námět ovládají nejlépe. Zřídka bývá autor inspirován tak dobře, jako když vypravuje o sobě. Každý spisovatelský deník, paměti, vzpomínky nebo autobiografické romány, vy-

čech: francouzské, anglické, ruské, japonské a čínské, Krakatit je zde anglický, švédský, ruský a estonský. Olbrachtova Anna proletářka rusky a čínsky. Pozornost si pak hlavně získává bibliofilsky vydaná sbírka Karla Tomana: Měsíce, jejíž francouzský překlad je vyzdoben čtyřmi kresbami Bourdellovými.

nesly svým autorům posmrtné sympatie. Téměř již nikdo nečte Rousseauova *Emila a Novou Heloisu*, ale vždy se budou čísti jeho *Paměti*. I od Chateaubrianda se čte téměř již jenom jedna kniha: *Paměti ze záhrobi*.

Ano, máme rádi všechny vzpomínky a všechny paměti. Spisovatelé nás nenudí, když nám vypravují o svých láskách a o svých nenávistech, o svých radostech a o svých bolestech. Příčin to má několik. Vidím zvláště dvě kladné. První příčinou je, že deník, kniha paměti nebo vzpomínek nepodléhá žádné z mód, žádné z konvencí, které zatěžují ostatní literární díla.

Báseň, román, i sebe krásnější, ztrácí lesk, když zestárne literární forma, v níž vznikl. Umělecká díla se nemohou libiti dlouho, neboť novost má veliký podíl v počítku, který v nás probouzejí. Ale Paměti nejsou dílo umělecké. Autobiografie není ničím povinována módě. Usiluje jenom o lidskou pravdu.

Dále je třeba uvážiti, že v každém z nás je touha po pravdě, která nás nutí, abychom v jistých chvílích odvrhli i nejkrásnější fikce. Tento pud má hluboké kořeny. Rodí se zároveň s námi.

A to jsou, myslím, dvě hlavní příčiny, pro něž máme tak rádi korespondenci a osobní zápisky slavných mužů, ba i lidí, kteří se nijak neproslavili, ale aspoň milovali, věřili, doufali v něco a zanechali kousek své duše ve špičce svého pera.

Osvědčené

psací stroje Washington - Portable

precisní nehlukné písmo, nejvyšší výkon v elegantním kufříkovém pouzdru za Kč 1490.—

Vyžádejte si prospekt neb stroj na ukázkou.

Psací stroje Washington, Praha XII.-Přemyslovská 26.

FEUILLETON

Karel Čapek:

OBYČEJNÝ ŽIVOT.*

Tak dost s tím, nedělá mi to dobře. Jsem zvyklý dávat na sebe pozor; od té doby, kdy na mne tehdy na nádraží přišlo to chrčení krve, říkám si, pozor. Skoro po celý život jsem se díval do kapsníku, není-li v mých chrčlech nitečka krve; začal jsem s tím na té poslední stanici světa a pak to ve mně utkvělo, ta ustavičná starost o mé zdraví, jako by to byl ten nejdůležitější zákon života.

Ten nejdůležitější zákon života; a což, byl-li jím opravdu? Když se dívám zpátky na svůj celý život — to vlastně byl ten nehlubší ořes, když ze mne tehdy na nádraží vyhrkla čer-

* Kapitola z právě vycházejícího románu téhož jména.

vená krev, a já pak seděl zničený, bylo mi nesmírně slabo a bídně, a poděšený oficiál mi utíral čelo namočeným ručníkem. Bylo to strašné. Ano, to byla nejsilnější a nejvíce překvapující zkušenost mého života: ten hrozný podiv a úděs, a potom ta zoufalá touha žít, i kdyby to byl sebe nepatrnější a pokornější život; po prvé to byla vědomá, přesilná láska k životu. Tehdy se vlastně změnil můj celý život, i já jsem se stal jakoby jiným člověkem. Do té doby jsem své dny jen tak utrácel nebo téměř nepozorně odžíval; teď jsem si najednou nesmírně vážil toho, že žiju, a počal jsem se docela jinak dívat na sebe a na všechno kolem. Stačilo mi třeba sedět na fošnách a nazírat na rezavou kolej, zarostlou pastuší tobolkou a metlicí; nebo po celé hodiny pozorovat vlnu v říčce, jak je pořád nová a pořád táž. A při tom si stokrát denně opakovat: zhluboka dýchej, je to zdravé. Tehdy jsem počal mít rád všechny ty malé, pravidelné věci a tichý chod života; ještě jsem trochu

šarapatil bohémským cynismem a uškleboval jsem se ledačemu, ale to jsem si ještě nebyl jist, že budu žít; to byl ještě pořád mrazivý a divoký kousek zoufalství. Jal jsem se tiše a spokojeně lnout k životu, těšit se z milých, důvěrných věcí a dávat pozor na sebe. Tím se vlastně začala idylčnost mého života: rekonvalescenci. To byla ta důležitá a rozhodující výhybka.

Vlastně ani ne výhybka. Teď to vidím lépe, teď to vidím docela jasně. To bych musil zase začít se svým dětstvím: s maminkou, která co chvíli vyběhala na zápraží, zda se mi nic nestalo; s panem Martinkem, ke kterému jsem se nesměl moc přiblížovat, protože prý má souchotiny, a kterého jsem se proto bál. Maminka byla posedlá úzkostlivou představou, že jsem ohrožen, že jsem slabý a neudržive dítě; byla, chudák, taková pathetická a vášnivá, když jsem zastonal, tisklo mě k sobě, jako by mě chtěla chránit,

v noci se nade mnou vyděšeně skláněla, padala na kolena a nahlas se modlila za mé zdraví. Stonat, to byla věc důležitá a slavná; všechno se točilo kolem kloučka, i pily a klavíra na dvoře zněly nějak tlumeně, i tatínek směl brčet jen polohlasem. Samou láskou ve mně vychovala domněnku, že jsem něco křehoučkého, křehčího než jiné děti, něco, co se musí zvlášť chránit; proto jsem si netroufal na žádné siláctví kluků, myslil jsem, že nesmím tak divoce běhat, nesmím skákat do řeky, nesmím se prát, protože jsem slabý a choulostivý. Byl bych se tím i vypínal, připadal jsem si jaksi vzácnější a jemnější než oni, ale na to jsou kluci příliš muži; jim se líbí být silný a statečný. To tedy byla maminka; to maminka ve mně vypěstila ten stav životní nesmělosti a nedůvěry v sebe, ten fyzický pocit méněcennosti, se kterým jsem rostl; to maminka chorobná láska ve mně připravila náklonnost vidět sám v sobě předmět věčného ošetřování a hýčkáni, náklon-

Henry Drummond & Co. LTD.
továrna jemných angl. látek
SHIPLEY (England)

ANGLICKÉ PÁNSKÉ LÁTKY Z TOVÁRNY PŘÍMO

K V Á M

Prodej ve velkém i malém
Ceny: Kč 90.—, Kč 130.— za 1 m

Sklady a generální zastoupení
Emil Grodecký, Praha I,
Bílkova 10 - Telefon 624-95

Vzorky na venek vyplacené

nost, do které jsem se uvelebil skoro s libostí, když mi k tomu dalo příležitost první tuku skutečné nemoci. Tehdy, ano, tehdy jsem v sobě našel to starostlivé, hypochondrické já, které se s vážnou pozorností dívá na své chrchle, měří svůj tep, miluje bezpečný pořádek života a lne k dobré, pohodlné pohodě věcí. Tohle tedy byl — neřeknu můj celý život, ale veliká, důležitá a stálá součást mého života. Teď to vidím.

Tatínek, to bylo něco jiného; tatínek byl silný a pevný jako pilíř a nesmírně mi tím imponoval. Kdyby chtěl, přebral by každého na světě. Tenkrát jsem ovšem dobře nechápal jeho úzkostlivou spořivost — byla to vlastně skoro lakota; po prvé jsem si to uvědomil, když pan Martinek, který byl jenom dělník, dal té holčičce šesták, ale tatínek ne, tatínek dělal, jako by to neviděl; tehdy kloučkem otřáso něco divného a hrozného jako opovržení. Dnes vidím, že nebyl, chudák, tak silný, že se vlastně bál života; šetřit je ctnost defenzivní; je to touha po životě zajištěném, je to strach z věcí příštích, z rizika a náhod; lakota se ukrutně podobá jakési hypochondrii. Jen študuj, hochu, říkal dojatě a slavnostně, přijdeš do úřadu a budeš to mít jisté. To je asi tak vrchol toho, co lze od života žádat: jistota a bezpečnost, důvěra, že se nám nemůže nic stát. Když tohle cítil tatínek, který byl velký a mohutný jako strom, kde by se vzala kuráž v chabém a zhýčkaném synáčkovi? Vidím, že to bylo ve mně dů-

kladně nachystáno už z dětství; stačil první fyzický otřes, a člověk, strachem zalezlý do sebe, našel v sobě tu obrannou úzkost o život a udělal z ní svůj životní řád.

Bůh ví, musilo to ve mně vzejít hlouběji, než jsem sám věděl; vždyť mě to v životě vedlo skoro jako instinkt, tak slepě a tak najisto. Myslíím teď na svou nebožku paní: jak je to zvláštní, že jsem našel právě ji, ženu, která se bezmála narodila k tomu, aby někoho ošetřovala. Snad to v ní dělalo to, že byla velmi sentimentální a při tom velmi rozumná; pečovat o někoho, to je taková rozumová, střídlivá a praktická forma lásky. Vždyť se do mne horoucně zamilovala v tu chvíli, kdy zjistila, že přicházím s prahu smrti a že moje zajiňavá bledost má své hlubší příčiny; tehdy to v ní propuklo najednou jako samaritství, láska i mateřství, nastalo překotné zraní citů; bylo to všecko dohromady: uděšená holčička, ženský soucit i horlivost mámy, milostné blouznění i náramně věčná, naléhavá starost, abych hodně jedl a přibýval na váze. Bylo stejně důležité a krásně mluvit o lásce jako tloustnout; tiskla mi křečovitě ruku ve stínu noci a šeptala s očima plnými slz: Prosim vás, prosím vás, musíte strašně mnoho jíst; přisahaňte mně, že budete na sebe dávat pozor. — Nemohu se nad tím usmát ani dnes; mělo to svou sladkou a dokonce patheticou posil... pro nás oba. Měl jsem pocit, že se uzdravuji jenom pro

Vítaný vánoční dárek americká

KNIHOVNA

nastavovací
libovolné sestavy
nejlevněji od firmy

J. KLÍMA

továrna amer. nábytku,
PRAHA - Vodičkova 22
Telefon 29502 - Též na splátky
za ceny nezvýšené!

ni, pro její radost, a že to je ode mne krásné a velkodušné; zápasím o své zdraví jen proto, abych ji udělal šťastnou. A ona věří, že mě zachraňuje a vrací mi život; nejsem-li tedy její právem i osudem? Bože, já vím: byla to jistě jen náhoda, že jsem byl přidělen právě na to nádraží; ale je podivné a jaksi úžasné, jak se tím nutně a hluboce naplňoval pořádek mého života. Do té doby jsem musil tajit svou hypochondrickou úzkost a stydět se za ni jako za slabost; teď už ne, teď to byla společná a ukrutně důležitá záležitost dvou lidí, teď to náleželo k naší lásce a důvěrnosti; už to nebylo cosi jako nedostatek nebo porucha, nýbrž něco kladného a závažného, co dává životu smysl a řád.

Myslím na naše manželství, jak se to v něm tiše a samozřejmě našlo. Má žena od první chvíle vzala na sebe tu úzkost o mé zdraví, jako by řekla: to není tvá mužská věc, to je ženská starost; ty na to nemusíš myslet a nech to na mně. Ano, bylo to tak; mohl jsem se sám před sebou tvářit, já nic, to ona; ona je taková starostlivá a hygienická, nu, nechme ji, když jí to těší; a při tom si tiše lebedit a hovět v tom pocitu bezpečí, že je o nás postaráno a že se toho tolik dělá pro naše zdraví. Když na mne čekala s ručníkem, než se vydrhnu, aby mě poplácala po mokřých zádech — ono to, víme, vypadalo tak příjemně manželsky, ale byla to každodenní zdravotní prohlídka; nikdy jsme si to neřekli, ale věděli jsme to oba, a vždycky jsem po ní zašilhal, tak co? Usmála se a pokývla hlavou, dobré je to. A ta její umírněná, zdržlivá láska, to bylo také to: kladla mně určité meze, abych si je nemusil ukládat sám ze strachu o sebe. Nebýt tak divoký, řekla skoro mateřsky, a pěkně spát; žádné kruhy pod očima a takové věci. Zlobíval jsem se někdy, ale v hloubi

duše jsem jí byl za to vděčný; uznával jsem, že je to tak pro mne lépe. Už jsem nemusil úzkostlivě pozorovat své tělesné stavy, to si vzala na starost sama; zato živila mou ctižádost — i to je patrně zdravé a zvyšuje to zájem o život; zdá se, že mužský bez toho nemůže ani dýchat. Povídej mi, co's dělal po celý den; to se pak pracuje chutěji. Nebo si dělejme plány pro budoucnost; také optimismus je zdravý a náleží k dobré životosprávě. To všechno bylo na pohled takové samozřejmé, manželské a důvěrné; teď to vidím jinak, teď není nikoho, kdo by se mne sňal ten hrozný a bezmocný strach, neboj se, tady jsi doma, máš tu všechno, co potřebuješ, tady jsi chráněn a v bezpečí.

Pak na svém nádraží, to už jsem se nejspíš cítil zdrav jako tuřín; myslím, že proto jsem jí už tak nepotřeboval a v tom že byla ta trocha odcizení. Cítila to a hleděla mě udržet pro sebe; a proto tak starostlivě: Měl by ses víc šetřit, a tak. Teď by mně chtěla i děti dát, neboť je dobré být tátou; nu, děti nepřišly. Když nemohla jinak, tedy aspoň despoticky dbala o mé pohodlí a můj pořádek; udělala z toho přímo Veliký Zákon, abych dobře jedl, dlouho spal a měl všechno na svém místě. Život, který se stane zvykem, je jaksi bezpečný a pevně zakořeněný; pěstovat své zvyky, to taky je jakási forma péče o sebe. A zase to vzala na sebe ona: ona se stará o mé zvyky, a já to jenom shovívavě a dobromyslně přijímám; to já jen k vůli tobě, staroušku, že's to také pěkně nachystala. Zaplať Pánbůh, člověk nemusí být sobcem, když někdo o něho tak dobře pečuje; má počestné a mužné vědomí, že nemyslí na své pohodlí, nýbrž jenom na své dílo. A pak na konci svých dnů řekne: žil jsem jen pro svou práci a měl jsem hodnou ženu; byl to obyčejný a dobrý život.

OBSAH 45. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Zasluzhy o 28. říjen. — Požár předem hlášený. — Jeden ze zloduchů Evropy. — Hovory s občany Sovětského svazu. — FRANTA KOCOUREK: V pražských noclehárnách. — Dušičková vzpomínka na stavovství. — Bylo toho třeba? — Pravda přece vyšla na světlo. — Dáváme pozor na Němce. — Kdo smí do státní služby? — A ptáme se důrazně: co děláme ve vládě? — Usmášíme se na resolucích. — Boj o filmový konjunkt. — Nezaměstnaný o racionalisaci. — Odpověď z Umělecké besedy.

Přítomnost

za redakci **Ferd. Peroutka**
odpovídá

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství
FR. BOROVÝ V PRAZE II, NÁRODNÍ TRÍDA 18
Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622
PŘEDPLATNÉ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,
NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—
Užívání nov. známek povoleno řed. pošt. a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 20/1. 1924
Poštační úřad Praha 25
TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA 62